

శతకాలు

భక్తి,జ్ఞాన,నీతి

సుదతీ సునీతి శతకము

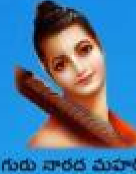

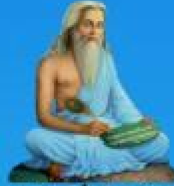
సదాశివ సమారంభాం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

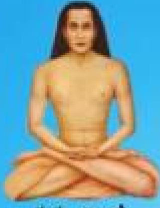

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

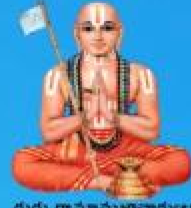
శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాబాజీ

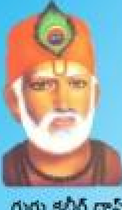

గురు గౌతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

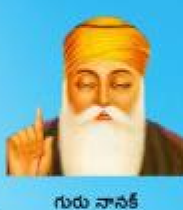

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

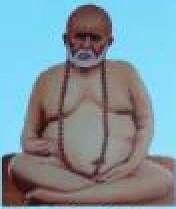

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతాం

గురు త్రైలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

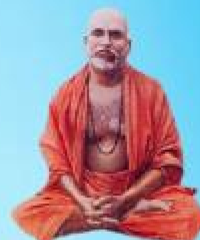

గురు సాయి బాబా

గురు అరబిందో

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను "నేను" తెలుసుకోవటానికి

నన్ను "నేను" మార్చుకోవటానికి

"నేను" గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంధాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంధాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంధాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంధాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకి దాదాపు **5000** పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా http://www.new.dli.ernet.in), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(https://archive.org), గూగుల్ వెబ్ సైట్(https://www.google.co.in), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(http://www.microsoft.com) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంధాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటే, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంధాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంధాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: http://www.new.dli.ernet.in లేక http://www.dli.ernet.in
2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: http://www.sairealattitudemanagement.org
3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement
4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంధపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020050014466

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్ధం **ఉచితంగా eBook** రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంధముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Sai**R**eal**A**ttitude**M**anagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India: Inc ×

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home | Vision | Mission | Goals | Benefits | Content Selection | Current Status | People | Funding | Copyright Policy | FAQ | RFP

Books Journals Newspapers Palm-Leaves (Manuscripts)

Title: Ramayanam
Author:
Year: to
Subject: Any Subject
Language: Telugu
Scanning Centre: Any Centre
Clear | Search

Presentations and Report
Statistics Report
Status Report
Feedback | Suggestions | Problems | Missing links or Books

Click here for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

DLI

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click Here to know More about DLI New!

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
• Rashtrapati Bhavan • CMU-Books • Sanskrit • TTD,Tirupathi • Kerala Sahitya Akademi	• INSA	• Times of India • Indian Express • The Hindu • Deccan Herald • Eenadu • Vaartha	• Tamil Heritage Foundation • AnnaUniversity NEW!

Title Beginning with.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Author's Last Name

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

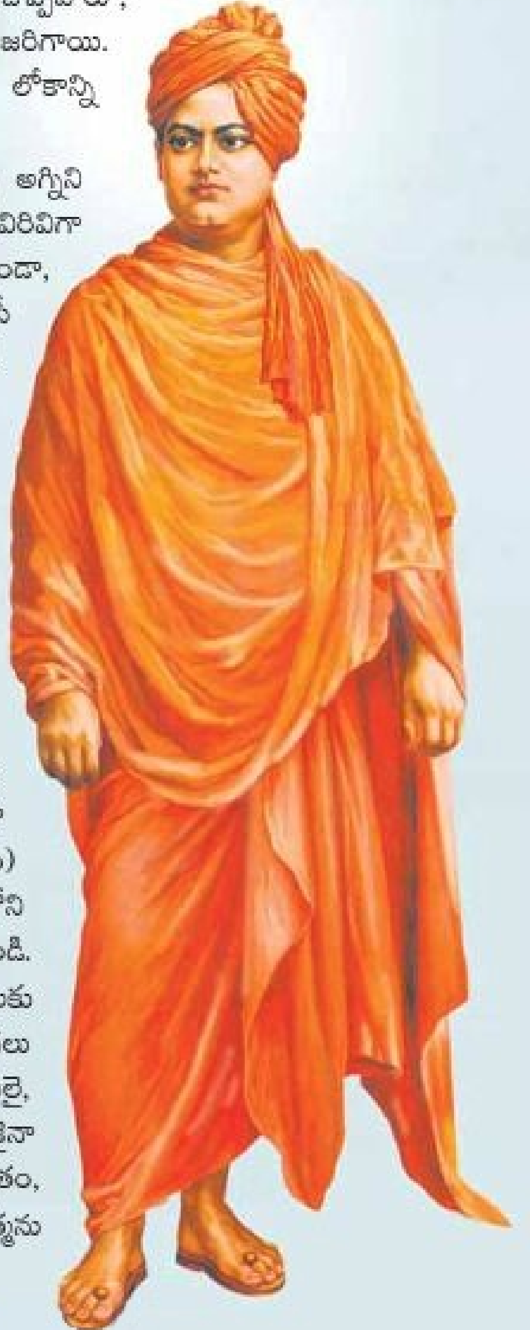
"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్న్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

సుదతీ సునీతి శతకము

సూరి కృష్ణయ్య శాస్త్రిచే

బాలికల కత్యంతోపయుక్తముగునట్లు రచియింపఁబడి,

లోకవిఖ్యాతకీర్తి ప్రధానులు, శతావధానులు నగు

చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రిగారిచేఁ

పరిష్కరింపఁబడి

సన్నిధానం కృష్ణమూర్తిగారిచే

టీకాతాత్పర్యములు వ్రాయబ[illegible]

పబ్లిషర్సు :

రామా అండ్ కో, ఏలూరు.

రామా ముద్రాక్షరశాల, ఏలూరు.

 [వెల 0-8-0

శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః.

సుదతీ సునీతి శతకము.

క. శ్రీరఘురాముని భామిని
చారుచరిత సీతమ్రొక్కి సతులకు నీతుల్
గూరిమి జెప్పెద సుదతుల
కా రమణి యొసంగు సుగుణమవనిని సుదతీ![1]

టీ. సుదతీ=ఓఅమ్మాయీ, శ్రీరఘురాముని=శ్రీరఘుమహారాజ వంశమందు పుట్టిన రామునియొక్క, భామిని = స్త్రీ (అనగా రాముని భార్య యగు సీత) చారు = అందమైన, కొనియాడదగిన, చరిత = నడవడి గలిగిన, సీతమ్రొక్కి = సీతకు నమస్కరించి, సతులకు = స్త్రీలకు (బాలికలకు) నీతుల్=మంచిమార్గములను, (మాటలను) గూరిమిన్=ప్రేమతో, చెప్పెదన్ = పలికెదను; సుదతులకు=స్త్రీలకు, ఆరమణి = ఆస్త్రీ, (సీత) అవనిని=భూమియందు, సుగుణము = మంచిబుద్ధిని, ఒసంగున్=ఇచ్చును.

తా. శ్రీరఘువంశమున బుట్టిన రాముని భార్య యగు సీతకు నమస్కరించి బాలికలకుం గొన్ని నీతులను ప్రేమతో పలికెదను. ఆమె బాలికలకు మంచి గుణము ఇచ్చును గాక!

---

[1] సుదతీ=ఓ అమ్మాయీ, ఇది సంబోధనపదము. ప్రతిపద్యమునను చివర చెప్పియున్నారు.

క. మగపిల్లలతో పాటుగ
మగువలు చదువంగవలయు మఱిచదువమిచే
మగ డేనీతులు సెప్పిన
వెగటైమది కెప్పుడుదోచు వినగా సుదతీ. 2

టీ. సుదతీ, మగపిల్లలతో, పాటుగ = సమానముగ, మగువలు = బాలికలు, చదువంగవలయున్ = చదువవలయును; మఱి = మఱియు, చదువమిచే = చదువక పోవుటచే, మగడు = భర్త, ఏ, నీతులు, చెప్పినప్పటికిని, వినగాఁ = వినుటకు, మదికెప్పుడున్ = మనస్సున కెప్పుడును, వెగటై = ఇష్టములేనిదై, తోచుఁ = తోచును.

తా. బాలురవలె బాలికలును చదువవలయును చదువక పోయిన భర్తలు ఏనీతులు చెప్పినను మనస్సున కెప్పుడును ఇష్టముగ తోచవు.

క. తల్లిచదువెఱిగి యుండిన
బిల్లల చదివించు నెంతపిన్నతనములో
నల్లరిగ దిరుగనీయదు
మెల్లగ బోధించుదాన మేలగు సుదతీ. 3

టీ. సుదతీ, తల్లి, చదువెఱిగి = చదువు తెలిసి, ఉండినన్ = ఉన్నట్లయిన, ఎంత పిన్నతనములోఁ = ఎంత చిన్నయీడునను, పిల్లన్ = పిల్లలను (బాలికలను) చదివించుఁ; అల్లరిగన్ = అగడముగ, భయభక్తులులేక, తిరుగనీయదు; దానఁ = అందువలన, మేలగు = మంచికలుగును.

తా. తల్లి, చదువుకొనినయెడల ఎంత చిన్నతనమందైనను, తన పిల్లలను అల్లరిగ తిరుగనీయదు. పాఠశాల చేర్చును. అందుచే పిల్లలు మంచివారగుదురు.

క. చదువని తల్లికి బిల్లల
జదివించుట కెప్పుడయిన శ్రద్ధగలుగునా

ముదితలు తనయుల దండన
మదినోర్వక వారి చదువు మాన్పరెసుదతీ. 4

టీ. సుదతీ, చదువని, తల్లికిన్ = తల్లికి, పిల్లలన్ = పిల్లలను, చదివించుటకు = చదువు చెప్పించుటకు, ఎప్పుడైనన్ = ఏసమయమందైనను శ్రద్ధగలుగునా = చదివించవలెనను ఆసక్తికలుగునా? ముదితలు = స్త్రీలు, ఆడువారలు. తనయుల = కుమారులయొక్క, దండన = శిక్షను, మది నోర్వక = మనస్సునందు ఓర్వలేక, (సహించక) వారిన్ = వారివి, చదువు, మాన్పరె = మాన్పుచున్నారుగదా. (మాన్పగూడదు)

తా. చదువురానితల్లి తనపిల్లలకు చదివించవలెనని ఎఱుగదు. కొందఱు తల్లులు తమ కుమారులు శిక్షింపబడుటకు ఒప్పుకొనక వారి చదువు మాన్పుదురు. అట్లు చేయరాదు.

క. కలవారింటను బుట్టిన
బాలతియు గురునొద్ద శ్రద్ధబూని చదువమిన్
తెలియదు చదువను వ్రాయను
తెలియదు నీతియును దీని దెలియుము సుదతీ. 5

టీ. సుదతీ. కలవారింటను = డబ్బుగలవారియింటియందు, బుట్టిన = పుట్టినటువంటి, బాలతియున్ = బాలికయును, గురునొద్ద = పంతులు దగ్గఱ, శ్రద్ధబూని = ఆసక్తిగలిగి, చదువమిన్ = చదువకపోవుటచేతను, చదువను = చదువుటయును, వ్రాయను = వ్రాయుటయును, తెలియదు = ఎఱుగదు; నీతియును, తెలియదు; దీనిన్ = ఈవిషయమును, తెలియుము = తెలిసికొనుము.

తా. ధనవంతులయిండ్ల పుట్టినను బాలికమిక్కిలి పట్టుదలగలదై పంతులుదగ్గఱ, చదువకపోయిన, చదువుట, వ్రాయుట, అనువిషయము లను తెలిసికొనలేదు. కనుక, యీవిషయమును తెలిసికొనవలయును.

క. మసలక వేకువ దినమున
వెసనిద్దుర లేచి బాహ్యావిధి దీర్చియు నీ
పసితనమున జదువుము మరి
విసువక పనిపాటలందు వెలయుము సుదతీ. 6

టీ. సుదతీ, మసలక = ఆలస్యముచేయక, వేకువదినమునన్ = తెల్లవారువేళ, కాకులు కూయునప్పుడు, వెస = వేగముగ, త్వరగ, నిద్దురలేచి = నిద్రనుండిలేచి, బాహ్యావిధి తీర్చియున్ = కాలకృత్యముల జరపి, పసితనమునన్ = చిన్నతనమందు, చదువుము; మరి = ఇంకను, పనిపాటలందు, విసువక = చికాకుపడక, వెలయుము = మెలగుము.

తా. తెల్లవారువేళ లేచి కాలకృత్యముల జరిపి, చదువుటకు మొదలుపెట్టుము. తీరికయైనపుడెల్ల, ఇంటిపనులయందు కాలముగడిపి మర్యాదను పొందుము.

క. ఇంటిపనులెల్ల నేర్చుచు
గంటయయిన దినదినంబు గడు బ్రీతిగ నీ
యింటను సహజుల సన్నిధి
గొంటెతనము మాని చదువుకొనవలె సుదతీ. 7

టీ. సుదతీ, ఇంటిపనులెల్లన్ = ఇంటిపనులన్నిటిని, నేర్చుచున్ = తెలిసికొనుచు, దినదినంబున్ = ప్రతిదినమును, గంటయయినన్ = ఒక గంటసేపైనను. కడున్ = మిక్కిలి, ప్రీతిగన్ = ప్రేమతో, నీయింటను = నీయింటియందు, సహజుల = తోబుట్టువుల, (అన్నదమ్ములు, అక్కచెల్లెండ్రు) సన్నిధిన్ = దగ్గఱ, కొంటెతనము = అల్లరిని, మాని, చదువుకొనవలెన్ = చదువవలయును.

తా. ఇంటిపనులు చేయుచు, రోజునకు ఒక గంటసేపైనను అక్కచెల్లెండ్ర, అన్నదమ్ములవద్ద చదువుచు అల్లరిమాని యుండుము.

క. నీతి చదువభ్యసించుట
చేతను నీమదికి మంచిచెడ్డలు దెలియున్
చేతనొక వెలుఁగు నిడుకొన
గా తమమెటు వీడకుండుఁగనుఁగొన సుదతీ. 8

టీ. సుదతీ, నీతిచదువు = మంచిచదువు, అభ్యసించుటచేతను = నేర్చుకొనుటచేతను, నీమదికి = నీమనస్సునకు, మంచిచెడ్డలు, దెలియున్ = తెలియును; కనుఁగొనన్ = చూడగా, చేతన్ = చేతియందు, ఒకవెలుఁగున్ = ఒకదీపమును, ఇడుకొనగా = ఉంచుకొనగా, తమము = చీకటి, ఎటు = ఏవిధముగ, వీడకుండున్ = పోకుండును?

తా. చదువుటచే మంచిచెడ్డలు తెలియును. ఎట్లనగా చేతియందు దీపముంచుకొనిన చీకటనిపించదు. (ఇక్కడ చదువు దీపపు కాంతికిని, చదువులేకపోవుట చీకటికిని పోలిక.)

క. నీచదువు నీతికొఱకే
యోచంచలనేత్ర మదిని యోచించుము నీ
వే చని సంపాదింపఁగ
నీచమనుచు దెలిసి యింట నిలువుము సుదతీ. 9

టీ. సుదతీ, ఓ చంచలనేత్ర = ఓ బాలికా, మదిని యోచించుము = నీ మనస్సునందు ఆలోచించుము; నీచదువు = నీయొక్క చదువు, నీతికొఱకే = మంచి చెడ్డలు తెలిసికొనుటకే; నీవె, చని = వెళ్ళి, సంపాదింపఁగ = డబ్బు సంపాదించుట, నీచమనుచు = చెడుపనియని, తెలిసి = తెలిసికొని, యింటన్ = యింటియందు, నిలువుము = ఉండుము; ఇది = ఈ విషయము. మదిని యోచించుము.

తా. స్త్రీలకు చదువు మంచి చెడ్డలు తెలిసికొనుటకే. వారు శిస్తు వదలి డబ్బును సంపాదించుటకు బయలుదేరకూడదు.

క. శృంగారపు పదముల నెపు
డంగన చదువంగ కూడ దందరి యెదుటన్
పొంగుచు బాడకు మరి దు
స్సంగతి విడి పుణ్యకథలు చదువుము సుదతీ. 10

టీ. సుదతీ, శృంగారపు, పదములన్ = పద్యములను, ఎపుడు, అందరి ఎదుటన్, అంగన = స్త్రీ, బాలిక, చదువంగకూడదు = చదువ రాదు; మదిన్ = మనస్సునందు, పొంగుచున్ = విఱ్ఱవీగుచు, పాడకు = పాడకుము ; దుస్సంగతివిడి = చెడు సహవాసము వదలి, పుణ్యకథలు, చదువుము.

తా. స్త్రీ ఎప్పుడును శృంగారపుస్తకములను అందరి ఎదుటను చదువరాదు. చెడుస్నేహములవదలి, రామాయణ భారత భాగవతముల లోని పుణ్యకథలను చదువుటయుంచిది.

క. చదివితి ననియెడిగర్వము
మదినిడి పని నేర్చుకొనుట మానకుమింటన్
వదినలతో నత్తలతో
నొదిగియు కష్టములకైన నోర్పుము సుదతీ.

టీ. సుదతీ, చదివితిననియెడి = చదివితినని యెడు, గర్వము, మదినిడి = మనస్సునందుంచికొని, యింటన్ = యింటియందు, పని నేర్చుకొనుటన్ = పనులను తెలిసికొనుటను, (ఊడ్చుట, నీళ్లుచల్లుట) మానకుము; వదినల తోడ = వదినలతోను, అత్తలతోన్ = అత్తలతోను, ఒదిగియు = అణకువగలిగి, కష్టములకైనన్ = కష్టములు పడుటకైనను, ఓర్పుము = ఓపిక గలిగియుండుము.

తా. "మనము చదువు నేర్చితిమి. పనులెందు"కని మానకుము. భర్తయింటిలో వదినలతోను, అత్తలతోను ఎన్నికష్టములకైనను ఓపిక పట్టుము.

క. చదివి సుఖమార్గపద్ధతి
సదమలమగు గాలి నీరు సరసాన్నంబుల్
కొదువేమి లేక గొనినను
విదితారోగ్యంబు గలుగు వినువక సుమతీ.

టీ. సుమతీ, చదివి, సుఖమార్గపద్ధతి = సుఖపడువిధమున, సదమలమగు = మురికిలేని, గాలి, నీరు, సరసాన్నము = మితమును రుచియు నైన ఆహారమును, కొదువేమిలేక = లోటులేకుండ, గొనినన్ = తినికొనినయెడల, వినువక = వదలక, విదితారోగ్యము = మంచిఆరోగ్యము, (జబ్బులేక యుండుట) కలుగు = కలుగును.

తా. సుఖించుటకు మంచిగాలి, నీరు, తగినఆహారము తినికొనినయెడల, జబ్బుచేయదు.

క. ఆటలయందును బరుసపు
మాటలు తగదమ్మ తోడి మగువలతోడన్
బూటకము వలదు దానం
జేటు గలుగు నమ్మ యిదియె సిద్ధము సుమతీ. 13

టీ. సుమతీ, ఆటలయందు = ఆటలాడునపుడు, బరుసపుమాటలు = కఠినపుమాటలు, (పలుకుట) తగదమ్మ = కూడదమ్మ; తోడిమగువలతోన్ = తనతో తిరుగు పిల్లతో, బూటకము = అబద్ధము, (టక్కరితనము) వలదు = కూడదు; దానన్ = అందువలన, చేటు = కీడు, అపాయము, కలుగున్ = కలుగును; ఇదియే, నమ్మను, సిద్ధము = నిశ్చయము.

తా. ఆటలాడునపుడు పోట్లాడరాదు. చెలులతో అబద్ధముకూడదు. దానివలన కీడుకలుగునని నమ్మము. ఇది నిజము.

క. తలిదండ్రులు నీక్షేమము
దలచియె చెప్పెదరుగాన దగుచుగ నీవా
పలుకులు బెడచెవి బెట్టకు
మిల పెద్దలమాట చద్దికెనయగు సుదతీ. 14

టీ. సుదతీ, తలిదండ్రులు, నీక్షేమము = నీబాగు, నీమంచిని, తలచి యె = కోరియె, చెప్పెదరు; కానన్ = కావున, తగుచుగ = ఎప్పుడును, నీవు, ఆపలుకులు = తలిదండ్రులు చెప్పుమాటలను, పెడచెవి పెట్టకుము = వినకుండా ఉండకుము (వినుము) ఇలన్ = భూమియందు, పెద్దలమాట = పెద్దలు చెప్పినమాట, చద్దికెనయగు = చద్దితో సమానమగును.

తా. తలిదండ్రులు నిమంచి పెద్దలు కోరి చెప్పుదురు. కనుక వారు చెప్పినట్లు చేయుము. "పెద్దలమాట పెరుగు అన్నముతో సమాన" మన్న పలుకులు మనస్సునందుంచు కొనుము.

క. పెద్దలు నీతో చేయగ
వద్దని చెప్పినను దానివారక చేయన్
ముద్దియ క ర్తవ్యంబును
తద్దయు చేయకయునున్న తప్పే సుదతీ. 15

టీ. సుదతీ, పెద్దలు = నీకంటె వయసునందును, తెలివినందును పెద్దలు, (తల్లి, దండ్రి మొదలగు వారు) నీతో, చేయక వద్దని చెప్పినను = చేయవలదని పలికినప్పటికిని, దానిన్ = ఆపనిని, వారక = లక్ష్యపెట్టక, వినక, చేయన్ = చేయుట, తప్పే; ముద్దియ = ఓబాలిక, కర్తవ్యంబు = చేయదగిన పనిని, తద్దయు = మిక్కిలి, చేయకయున్న = చేయకపోవుట, తప్పే = అదికూడ తప్పేయగును.

తా. నీతో పెద్దలు చేయవలదని చెప్పినదానిని చేయగూడదు. చేయుమని చెప్పిన దానిని చేయక పోవుట తప్పు. ఏపని చెప్పినను చేయవల యును. (పూర్వము తండ్రిమాటమీద పరశురాముడు తల్లిని చంపెను.)

క. మన దేశపు వేషముతో
మనము మెలఁగవలెను దానిమార్పకు మెప్పుడుఁ
గనువారు నగుదురిలలో
ననయము లోకులకు వెఱవవలెను సుదతీ. 16

టీ. సుదతీ, మనము, మనదేశపు వేషముతో = మనదేశమందు కట్టుకొనవలసిన బట్టలతో, మెలఁగవలెను = సంచరించవలెను; ఎప్పుడున్, దాని = మనదేశపుబట్టలను, మార్పకుము = తప్పించకుము; ఇలలోన్ = భూమియందు కనువారు = చూచువారు, నగుదురు = నవ్వుదురు; అనయము = ఎల్లప్పుడు, లోకులకు, వెఱవవలెను = భయపడవలయును; (ఇతరులేమనుకొందురోయని ఆలోచించవలెను.)

తా. దేశాచారమునకు తగినట్లుగ బట్టలను కట్టుకొనవలయును. లేనిచో వింతగనుందువు. అందఱు ఆక్షేపింతురు.

క. నీటుగఁ దిరుగకు మెప్పుడె
చ్చోటను నినుఁ జూచినట్టి సుదతీజనమీ
బోటివగలాడి యనుచును
చాటుదు రిది తెలియుమమ్మ చక్కఁగ సుదతీ. 17

టీ. సుదతీ, ఎప్పుడున్, ఎచ్చోటన్ = ఎచ్చటనైనను, నీటుగ = గర్వముగ, తిరుగకుము; నినున్ = నిన్ను, చూచినట్టి = చూచినటువంటి, సుదతీజనము = స్త్రీసమూహము, (బాలికాసమూహము) ఈబోటి = ఈస్త్రీ, వగలాడి = (లోకాచారమునకు విరుద్ధముగా సంచరించునది.) అనుచును, చాటెదరు = తెలియజేయుదురు. (చాటించెదరు.) ఇది = ఈ విషయము, చక్కఁగన్ = బాగుగ, తెలియుమమ్మ = తెలిసికొనుము.

తా. నీవు ఎచ్చటను, ఎప్పుడును, గర్వముగ తిరుగవద్దు. అట్లు చేసిన నిన్ను చూచినవారందరు వగలాడి యని అల్లరి చేయుదురు. దీనిని తెలిసికొనవలసినది.

క. చక్కని దానవనుచు నీ
వెక్కువ గర్వంబు కూడ దిల నీకంటెన్
చక్కని వారల నెంచఁగ
నెక్కువగా నుంద్రు తెలియు మెప్పుడును సుదతీ. 18

టీ. సుదతీ, చక్కని దానన్ = అందముగల దానిని, అనుచున్ = అనుకొనుచు, నీవెక్కువ = నీవు ఎక్కువగ, గర్వంబు కూడదు = గర్వముగా యుండుట తగదు; ఇలన్ = భూమి యందు, ఎంచఁగన్ = లెక్కపెట్టగా, నీకంటెన్ = నీకంటెను, చక్కని వారల్ = అందముగవారలు, ఎక్కువగాన్ = లెక్కకు మితిమీరిన వారుగ, ఎప్పుడున్, ఉంద్రు = ఉందురు, అని, తెలియుము.

తా. అందముగల దానవని గర్వపడకుము. నీకంటె సుందరులు అనేకులు ఉందురని తెలిసికొనుము.

క. కలికిరో యొడలును తలయును
వలువలు మాసినను తోడి వనితలు నీతో
గలసి మఱియాడ రోతురు
తెలిసి శుచిగ నుండుమమ్మ తిరముగ సుదతీ. 19

టీ. సుదతీ, కలికిరో = ఓ బాలికా, యొడలును = దేహమును, తలయును, వలువలున్ = బట్టలును, మాసినను = మురికియైనను, తోడి వనితలు = చెలులు, (వనిత = స్త్రీ) నీతోన్ = నీతో కలసి, మఱి, యాడ రోతురు = ఆడుటకు ఇష్టపడరు; అని, తెలిసి = తెలిసికొని, తిరముగన్ = ఎల్లప్పుడును, శుచిగన్ = శుభ్రముగ, ఉండుమమ్మ = ఉండవలసినది.

తా. ఓ బాలికా! ఒళ్ళు, తల, కట్టు బట్టలు మాసిన, నీ చెలులు అసహ్యపడి నీతో ఆటలాడరు. ఇవి నేర్చుకొని శుభ్రముగ నుండుము.

క. కన్నియ జనకుఁడు వృద్ధున
కిన్నను నిన్నొసగు దనుచు నిలలో నున్నం
దిన్నగ దలిదండ్రులకే
విన్నప మొనరించు మిచ్ఛ వెరవక సుదతీ. 20

టీ. సుదతీ. కన్నియ = ఓ బాలికా, ఇలలోన్ = భూమియందు, జనకుఁడు = తండ్రి, యున్నగాన్ = యున్నదైనను, నిన్నున్, వృద్ధునకున్ = ముసలివానికి, వయసుమీరినవానికి, ఒసగుదనుచు = ఇచ్చెదననుచు, ఉన్నన్ = ఉండిన యెడల, వెరవక = భయపడక, ఇచ్ఛ = కోరికను, తిన్నగన్ = మంచితనమున, తలిదండ్రులకే, విన్నపము = మనవి, ఒనరించుముమ్మ = చేయుమమ్మా.

తా. తలిదండ్రులు నిన్ను ముసలివానికిచ్చి పెండ్లిచేసెదమనిన, నీ మనస్సులోనున్న కోరికను మంచి తనమున వారలచే ఒప్పించుకొని, నీ కోరిక తీర్చుకొనుము.

క. జననీ జనకులు నీకును
మనమున మేలెంచి యొవని మగనిని జేయన్
గనుగొనుము వాని ఘనునిగ
ననఘుఁడు దైవంబు వ్రాసె నానిని సుదతీ. 21

టీ. సుదతీ, జననీజనకులు = తలిదండ్రులు. నీకును, మనమున = మనస్సునందు, మేలెంచి = మంచిని విచారించి, యొవని = యేమనుష్యుని, మగనిని = భర్తగా, జేయన్ = చేయుదురో, వానిన్ = ఆభర్తను, అనఘుఁడు = గొప్పవాడు, అని. దైవంబు వ్రాసె = దేవుడు వ్రాసెను. (యేమైనను కష్టములు వచ్చినప్పుడు దైవమును తిట్టుము.)

తా. తలిదండ్రులు నీమంచినికోరి యొవనిని భర్తగా చేయుదురో వానిని పూజించుము, దైవము ఇచ్చినట్లుగ తలపవలయును.

క. పిల్లల నమ్మెడివారల
కెల్లరకును సొమ్ము నిల్వ దేవిధినైనన్
జెల్లాచెదరై పోవును
తల్లికి దండ్రికిని నిందతప్పదు సుదతీ 22

టీ. సుదతీ, పిల్లలన్ = పిల్లలను, అమ్మెడివారలకు = అమ్మువారలకు, ఎల్లరకును = అందరికిని, సొమ్ము = ధనము, డబ్బు (పిల్లలనమ్ముటచే వచ్చినది) నిల్వదు = నిలిచియుండదు ; చెల్లాచెదరై = పలుతెరంగులై, (క్రమముగా తరుగును) పోవును; తల్లికిదండ్రికిని = తలిదండ్రులకు, నింద తప్పదు = అపవాదుపోదు.

తా. పిల్లలను వివాహములకై అమ్మి ధనము సంపాదించినను చాల కాలము ఉండదు. పాడైపోవును. సొమ్ముపోయినను అపకీర్తితప్పదు.

క. అల్లుని జేయగదలచిన
పిల్లనిరూపంబు విద్య పెద్దరికంబుల్
తల్లియు దండ్రియు జూచియు
పిల్లనొసగుదురు గదమ్మ ప్రీతిగ సుదతీ. 23

టీ. సుదతీ, అల్లునిగన్ = అల్లునిగ, చేయగదలచిన = చేయదలచిన పిల్లనిరూపంబు = పిల్లవాని ఆకారమును, విద్య = చదువును, పెద్దరికంబుల్ = వంశమునందలి మంచిపెద్దలు, తల్లియున్, తండ్రియున్, చూచియు = చూచినపిమ్మటనే, (చూచి, వారలమనస్సునకు వచ్చినతరువాత) పిల్లన్ = పిల్లను, ప్రీతిగన్ = ప్రేమతో, ఒసగుదురుకదమ్మ = ఇచ్చెదరు కదా, (ఇత్తురని అర్థము)

తా. పిల్లను ఒకరికియిచ్చునప్పుడు, తలిదండ్రులు, కాబోవుఅల్లుని యొక్క, వారివారితరములయొక్క మంచిచెడుగులు విచారించి ప్రేమతో గూడినవారలై పిల్లతోనిత్తురుగదా!

క. అన్నివిధంబుల జనకుఁడు
తిన్నఁగను పరీక్ష చేసి తెచ్చినమగఁడే
కొన్నాళ్ళకు చెడుగైనను
కన్నియ యది నీదుపూర్వకర్మము సుదతీ. 24

టీ. సుదతీ, కన్నియ = ఓ బాలికా, అన్నివిధంబులన్, జనకుడు = తండ్రి, తిన్నగను = తగినట్లుగ, పరీక్ష చేసి = పరీక్షించి, తెచ్చిన = తెచ్చినటువంటి, మగఁడే = భర్తయే, కొన్నాళ్ళకు = కొన్నిదినములకు, చెడుగైనను = చెడుప్రవర్తన గలిగిన వాడైనను, అది = భర్త చెడుట అనునది, నీదు = నీయొక్క, పూర్వకర్మము = క్రిందటిపుట్టువునందు చేసిన కర్మఫలితము అని తెలిసికొనుము.

తా. అన్నివిధములచేత, తల్లిదండ్రులాలోచించి, తమకుమార్తెకు తగిన వానిని పెండ్లిచేయుదురు. కొన్నాళ్ళకు అతడు చెడ్డవాడైన యెడల, ఆ భార్యయొక్క పూర్వము చేసికొనిన పుణ్యమే.

క. కలవారు కలిగినట్లుగ
బాలతి కొసఁగి భర్తతోడ బొమ్మనవలెఁగా
కలికి నొసఁగి శుల్కముఁగొన
దలఁపఁగ దగ దెంత లేమితనమున సుదతీ. 25

టీ. సుదతీ, కలవారు = డబ్బు కలిగినవారు, (ధనవంతులు) కలిగినట్లుగన్ = తమకు ఉన్నదానిలో, పాలతికిన్ = బాలికకు, (తమ పిల్లలకు) ఒసగి = యిచ్చి, భర్తతోడన్ = మగనితో, పొమ్మనవలెగా = పొమ్మనవలెను; కలికిన్ = పిల్లను, ఒసగి = యిచ్చి, శుల్కమున్ = డబ్బును, కట్నమును, ఎంతలేమితనమునన్ = ఎట్టి దరిద్రస్థితిలోనున్నను, కొనన్ = తీసికొనుటకు, తలపగన్ = తలచుట, తగదు.

తా. తమ శక్తి కొలది పిల్లలను కొనసాగించి భర్త వెంట పంప వలెను. కాని, దరిద్రుఁడైనను, తమ యల్లుని వద్దనుంచి ధనము తీయరాదు.

క. పతియే దైవంబనుచును
మతి దలఁపుము దాన నీకు మాన్యత వచ్చున్
సతతము పోరాడిన యా
సతి గయ్యాళి యనఁబరఁగు సుదతీ. 26

టీ. సుదతీ, పతియే = భర్తయే, దైవంబంచున్ = దేవుఁడనుకొనుచు, మతిన్ = మనస్సునందు, తలఁపుము = తలచుము; దానన్ = అందుచేత నీకున్, మాన్యత = మర్యాద, వచ్చున్ = కలుగును; సతతము = ఎల్లప్పుడు, పతితోన్ = భర్తతో, పోరాడిన యాసతిన్ = పోట్లాడిన యా స్త్రీ, గయ్యాళి యనఁబరఁగున్ = గయ్యాళి అని పిలువబడును.

తా. భర్త దైవమని తలఁపుము. అందు వలన నీకు గౌరవము కలుగును. భర్తతో జగడమాడు స్త్రీని గయ్యాళి అందురు.

క. పతియే గతియనుచును నీ
మదిలోపల దలఁప వలయు మానక యెపుడున్
పతి దుష్టుఁడైన వానిని
మతినైనను దూరవలదు మహిలో సుదతీ. 27

టీ. సుదతీ, పతియే, భర్తయే, ఎపుడున్ = అన్ని కాలములందు, గతియనుచును = ఆధారమనుకొనుచు, నీమదిలోనన్ = నీ మనస్సునందు, మానక = నియమము తప్పక, తలఁపవలయున్ = ఎంచవలెను; మహిలోన్ = భూమిలో, దుష్టుఁడైనవానిన్ = చెడుగుణములు గల వానినైనను, పతిన్ = భర్తను, మతినైనన్ = మనస్సునందైనను, దూరవలదు = తిట్టరాదు.

తా. భర్త కంటె వేరు గతి లేదని ప్రతి ఆఁడుది ఎఱుఁగవలయును. భర్త చెడుగుణములు గల వాఁడైనను తిట్టరాదు.

క. పురుషుని జెడనాడినచో
బరకాంతల చేరుచుండు భామిని దానన్
బరిపరివిధములఁ బాముల
కిరవగుదువు నీవు దెలియు మెప్పుడును సుదతీ. 28

టీ. సుదతీ, పురుషునిన్=మగవానిని, (భర్తను) చెడనాడినచో=తిట్టిన యెడల, పరకాంతలన్=ఇతర స్త్రీలను, చేరుచుండున్=కలియుచుండును; కావున=కాబట్టి, భామిని=స్త్రీ, దానన్=అందువలన, (అట్లు తిట్టిన) నీవు, పరిపరి విధములన్=అనేక విధములయిన, బాముల కిరవగుదువు=కష్టముల పాలగుదువు; (అని) ఎప్పుడున్, తెలియుము.

తా. భర్తను తిట్టిన, అతఁడు ఇతర స్త్రీలవద్దకు పోవును. అందుచే నీకనేక కష్టములు కలుగునని తెలిసికొనుము.

క. నిను బ్రేమించక మఱియొక
వనితఁగలసి మెలఁగునట్టి వరు నేవేళన్
పనిఁబూని తూలనాడకు
మనయము దయఁగోరు మేలునందెదు సుదతీ. 29

టీ. సుదతీ, నినుబ్రేమించక=నీయందిష్టములేక, మఱియొక వనితన్=ఇతరస్త్రీని, కలసి=కూడి, మెలఁగునట్టి=తిరుగునట్టి, వరున్=భర్తను, ఏవేళన్=ఏసమయమునందైనను, పనిబూని=ఒక పనిగా నెంచి (పంతముచే) తూలనాడకు=నిందింపకు; అనయము=ఎల్లప్పుడు (భర్తయొక్క) దయఁగోరు=ప్రేమను సంపాదింపుము; మేలునందెదు=శుభమును పొందెదవు.

తా. నిన్ను విడిచి ఇతర స్త్రీలయొద్దకు భర్త వెళ్ళినను, నిందింపకుము, అతని దయనుకోరిన యెడలను నీకు మేలగును.

క. పతి గృహకృత్యంబులలో
నతికష్టము నొందుచుండ నాతటినీవున్
బతికినితోడ్పై చేయుము
కుతుకముతో బనుల శక్తికొలదిని సుదతీ. 30

టీ. సుదతీ, పతి = భర్త, గృహ = ఇంటియొక్క, కృత్యంబుల లోన్ = పనులలో, అతి=మిక్కిలి, కష్టము=శ్రమను, ఒందుచుండన్ = పడుచుండగ, ఆతఱిన్ = ఆసమయమందు, బతికినితోడ్పై = భర్తకు సాయమై, కుతుకముతోన్ = వేడుకతో, పనులన్ = పనులను, శక్తి కొలదిన్ = ఓపికయున్నంత వరకు, నీవున్, చేయుము = చేయవలసినది.

తా. భర్త యింటిపనులయందు చిక్కుపొందునపుడు నీచేతనైనంత వరకు సహాయము చేయుము.

క. నీపతి యెవ్వనిపైనను
కోపముగా నున్న దెలిసికొని యప్పుడు నీ
వే పలుకులు చెప్పకుమీ
నీపయికది తిరుగుచుండు నిజముగ సుదతీ. 31

టీ. సుదతీ, నీపతి = నీభర్త, ఎవ్వనిపైనను = ఎవనిమీదైనను కోపముగానున్నన్ = కోపముగ ఉన్న యెడల, తెలిసికొని = ఎరిగి, అప్పుడు=ఎరిగిన తరువాత, నీ వే పలుకులు=నీవు ఏమాటలను, చెప్పకుమీ= చెప్పవద్దు; అది = ఆకోపము, నీపయికిన్ = నీమీదకు, తిరుగున్ = మర లును; నిశ్చయము = నిజము,

తా. నీభర్త కోపముగ వున్నప్పుడు ఏమాటలను చెప్పవద్దు. నిన్ను కూడకోపించును.

క. నీవయికోపించెడు పతి
నోపరమూరాకితేసి యోసతి! దానన్

తాపంబెక్కును నాజ్యం
బేపగిదిని నార్పుమంట నిలలో సుదతీ. 32

టీ. సుదతీ, నీపయి కోపించెడు పతిన్ = నీమీద కోపపడుభర్తను, ఓపక = ఓర్వక, సహింపక, మారాడితేని = బదులుచెప్పిన యెడల, ఓసతి = ఓ స్త్రీ, దానన్ = అందుచేత. తాపంబెక్కును = కోపము హెచ్చును; ఇలలోన్ = భూమియందు, ఆజ్యంబు = నేయి, నెయ్యి. ఏపగిదిన్ = ఏవిధముగ, మంటన్ = మంటను, ఆర్పున్ = చల్లార్చును? (చల్లార్చదు)

తా. భర్తకోపించిన మారుచెప్పకుండుట మంచిది. నిప్పులో నేయి పోసిన మంట చల్లారునా? అట్లే కోపించుభర్తకు జవాబిచ్చినకోపము మరింత హెచ్చునుగాని తగ్గదు.

క. పతియలసి వచ్చినప్పుడు
క్షితి నెక్కువలడుగరాదు శీఘ్రముతో నీ
పతికాళ్ళకు నీళ్ళొసగియు
నతిరయమున భోజనంబు నమరుచు సువతీ. 33

టీ. సువతీ, క్షితిన్ = భూమియందు, పతి = భర్త, అలసి = శ్రమపడి, కష్టపడి, వచ్చినప్పుడు = రాగా, ఎక్కువలడుగరాదు = అనేక ప్రశ్నలువేసి విసిగింపకూడదు; శీఘ్రముతోన్ = త్వరగ, నీపతికాళ్లకు = నీభర్త పాదములు కడుగుకొనుటకు, నీళ్ళొసగియున్ = నీళ్ళిచ్చియు, అతి = మిక్కిలి, ఎక్కువ, రయమునన్ = శీఘ్రముగ, భోజనంబున్ = భోజనమును, అమరుచు = సిద్ధము (తయారు) చేయుము.

తా. భర్తయలసి యింటికివచ్చినప్పుడు కుశలప్రశ్నలతో విసిగింపరాదు. త్వరగ నాతనికష్టము విచారించి కాళ్ళుకడుగుకొనుటకు నీళ్ళిచ్చి ఆహారమును పెట్టవలయును.

క. పతిభుజియించెడి తఱినో
యతి సంతసమునను విడెమునందెడి తఱినో
మతిగల భావముఁ దెలిసియె
కుతుకముతో జెప్పికొనుము కోర్కులు సుదతీ. 34

టీ. సుదతీ, పతి=భర్త, భుజియించెడి = అన్నము తినెడి, తఱినో= సమయమునఁనో, అతిసంతసమునను = మిక్కిలి సంతోషముతో, విడెము నందెడితఱినో=తాంబూలము వేసికొనునప్పుడో, మతిగల=(భర్త)మనస్సు నందుగల, భావముఁ = అభిప్రాయమును, దెలిసియె=తెలిసికొనినతరు వాతనె, కుతుకముతోఁ = వేడుకతో, కోర్కులు = కోరికలను, చెప్పి కొనుము=ఎఱిఁగింపుము.

తా. భర్తభోజనము చేయునప్పుడు గాని, సంతోషముగ నున్న ప్పుడుగాని నీ మనస్సునందుగల కోరికలను చెప్పుకొనుము.

క. వ్యవహారము లడుఁగకు మఱి
యవియవియును జెప్పబోకు మనవసరముగా
ధవుని నెగతాళిసేయకు
మవమానింపకుము నిందలాడకు సుదతీ. 35

టీ. సుదతీ, వ్యవహారములడుగకు = నీవు అవసరములేని వ్యాపార విషయము లడుగకుము; మఱి = ఇంకను, యవియవియును = అనేకవిష ములనుగూర్చి, అనవసరముగా = అవసరములేనిచో, చెప్పబోకు = చెప్ప కుము; ధవుని = భర్తను, ఎగతాళిసేయకు = వెకాకోళము చేయకుము; (భర్తను) అవమానింపకుము = వంచనసేయకుము; చిన్నబుచ్చకుము; (భర్తను) నిందలాడకు = కఠినముగ మాటలాడకుము; తిట్టకుము,

తా. నీవు అవసరములేని వ్యవహార విషయములను, అయాసంగతు లను చెప్పుమని యడుగుట తగదు. భర్తను మర్యాదగ చూడుము.

క. స్త్రీపురుషుల పొందికయే
కాపురమని చెల్లుచుండుగావున భువిలో
నేపట్టున నీపురుషుని
తో పాటుగ మెలగు శ్రద్ధతోడను సుదతీ. 36

టీ. సుదతీ, స్త్రీ పురుషుల = ఆడువారియొక్కయు, మగవారియొక్కయు, పొందికయే = కలసియుండుటయే, కాపురమని, చెల్లుచుండుక = ఒప్పును; కావున = కాబట్టి, భువిలోన = భూమి యందు, ఏపట్టునన = ఏ కార్యమందైనను, నీపురుషునితోపాటుగన = నీభర్తతో సమానముగ, శ్రద్ధతోడన్ = శ్రద్ధతో (పనులను విడువక) మెలగు = చరించుము, ప్రవర్తించుము.

తా. భార్యాభర్తలు కలసి వుండుటయే కాపురము అనబడును. కాబట్టి నీభర్తతోపాటు ఎప్పుడును, కష్టమునకోర్చి, పనులందు తోడ్పడుచుండవలయును.

క. నీ పనులలోన నొకటిగ
నోపికతో బ్రతిదినంబు నొకగడియైనన్
నీ పతి పాదము లొత్తుము
నీపయి దయగలుగుదాన నిజముగ సుదతీ. 37

టీ. సుదతీ, నీపనులలోనక = నీపనులలో, ఒకటిగక = ఒకపనిగ తలచి, ఓపికతోన్ = శ్రద్ధతో, ఒకగడియైనన్ = ఒకగడియకాలమైనను, (24 నిమిషములు = 1 గడియ) ప్రతిదినంబునన్ = ప్రతిరోజును, రోజురోజును, నీపతి = నీభర్తయొక్క, పదములొత్తుము = పాదములనుఒత్తుము; దానన్ = ఆకారణమున, నిజముగన్ = నిశ్చయముగ, నీపయిన్ = నీమీద, దయగలుగున్ = ప్రేమ కలుగును.

తా. నీభర్తను గోజావకు ఒక గడియకాలమయినను కాల్ల్తుము నీపనులలో అడికూడ ఒకపనిగ తలపుము. అతనిదయను సంపాదింపగలవు.

క. చెప్పిన పని తత్క్షణమే
తప్పక చేసినను ధవుడు దండించడుగా
తప్పెపుడు జేసి తేనియు
నొప్పుకొనుట మేలు నీకు నుర్విని సుదతీ. 38

టీ. సుదతీ, ధవుడు = భర్త, చెప్పినపని = చేయుమని చెప్పినదానిని, తప్పక = అడుగుదాటక, తత్క్షణమే = వెంటనే, చేసినను = చేసినయెడల, దండించడుగా = శిక్షింపడుగదా; తప్పెపుడున్ = తగని పనిని, ఎప్పుడైనను, చేసితేనియున్ = చేసినట్లయిన, ఒప్పుకొనుట = చేసితినని చెప్పుట, నీకు, ఉర్విని = భూమియందు, మేలు = మంచిది.

తా. భర్త చెప్పిన పని వెంటనే చేసిన దండించడు. తప్పుచేసినను చేసితినని ఒప్పుకొనుట మంచిది.

క. అన్ని యెడల నాలోచన
నన్నడుగగ లేదటంచు నాథునితో నీ
వెన్నడు కలహించకు నిను
గొన్నిటిలో నెపుడు నడుగ గూడదు సుదతీ. 39

టీ. సుదతీ, అన్నియెడలన్ = అన్ని విషయములలో, ఆలోచనన్ = సలహాను, నన్నడుగగలేదటంచు = సలహాలయందు నన్ను (భార్యను) అడుగలేదనుచు, నీవెన్నడున్ = నీవు ఎప్పుడును, నాథునితోన్ = భర్తతో, కలహించకు = పోరాడకుము; కొన్నిటిలోనన్ = కొన్ని విషయములలో, నినున్ = నిన్ను, ఎపుడున్, అడుగగూడదు.

తా. భర్త తనతో సలహాలుచేయులేదని భార్య కోపించుట తగదు. కొన్ని విషయములలో నామె (భార్య) యాలోచన అడుగనవసరములేదు.

క. క్షితిలోన సతీపతులొక
మతిగా నుండంగవలయు మరిలేమిని మీ
కతిసంకటమగు నీవును
హితమే తెలుపవలె పతికినెపుడును సుదతీ.   40

టీ. సుదతీ, క్షితిలోనన్ = భూమియందు, సతీపతులు = భార్యాభర్తలు, ఒకమతిగానుండంగ వలయున్ = ఒక్కమాటమీదనె నిలుకడబడి యుండవలయును; మరిలేమిని = అట్టుల లేకపోవుటచే (వారిమాటలు కలియకపోవుటచే, భేదించిన) మీకు = మీయిద్దఱకు, (భార్యాభర్తలకు) అతి = మిక్కిలి, సంకటమగున్ = కష్టముకలుగును; పతికిన్ = భర్తకు, ఎప్పుడును, నీవును, హితమే = మంచిదే, తెలుపవలెను = తెలుపవలయును.

తా. భార్యాభర్తలిద్దరు ఒక మాటమీదనె యుండవలయును. అట్లు లేకుండిన ఉభయులకు (భార్యాభర్తలకు) కష్టములు కలుగును. కాబట్టి భార్య యెప్పుడును మంచిదే చెప్పుచుండ వలయును.

క. సంపాదించెడు మగనిని
యింపుగ జూచుటది యొక్కయింగితమౌ భువిన్
సంపాదన కసమర్థుని
సొంపుగ మర్యాదచేయు సుగుణము సుదతీ.   41

టీ. సుదతీ, భువిన్ = భూమియందు, సంపాదించెడు = తనశక్తిచే కష్టపడి తెచ్చునటువంటి, మగనిని = భర్తను, యింపుగజూచుట = ప్రేమించుట, అదియును = అట్లు ప్రేమించుటయు, ఒక్క యింగితమౌ = ఒకవిధమైన జ్ఞానమా? పాండిత్యమా? (అనగా కాదని యర్థము); సంపాదనకసమర్థుని = సంపాదించలేని, మగనిని = భర్తను, సొంపుగన్ = తగునట్లుగ, మర్యాదచేయుట = గౌరవించుట, సుగుణము = మంచిగుణము.

తా. సంపాదించు భర్తను గౌరవించుటకంటె సంపాదింపలేని భర్తను గొలుచుట అన్ని విధములచేతను మంచిది.

క. మగడార్జించిన ద్రవ్యము
మగువరో నీకిచ్చె నేని మరియు మితముగా
నొగివెచ్చబెట్టి లెక్కను
మగనికి చెప్పంగవలయు మఱువక సుదతీ. 42

టీ. సుదతీ, మగువరో = ఓస్త్రీ, మగడార్జించిన = భర్తసంపాదించినట్టి, ద్రవ్యము = ధనము, డబ్బు, నీకిచ్చెనేని = నీకు యిచ్చినట్లయిన, మరియు, మితముగా = ఇంకను తక్కువగ, ఒగి = క్రమముగా, వెచ్చబెట్టి = ఖర్చు పెట్టి, మఱువక = మఱచిపోక, జ్ఞాపకముంచుకొని, మగనికి = భర్తకు, లెక్కను = జమాఖర్చులను (చేసినఖర్చు నిలవయున్న సొమ్మునుగూర్చి) చెప్పంగవలయున్ = చెప్పవలయును.

తా. భర్త యిచ్చిన సొమ్మును తగినట్లు ఖర్చుపెట్టి భర్తకు ఖర్చు వివరముల తెలియజేయవలయును.

క. నీమంచి చేతనేగద
ఓమానిని నీదుమగని నుత్తముడనుచున్
వేమారు లనెద *రతిథులు
భూమిని యశమునకు మగువ పుట్టిలు సుదతీ. 43

టీ. సుదతీ, ఓమానిని = ఓస్త్రీ, నీమంచిచేతనేగదా = నీయొక్క మంచితనముచేతనేగదా, నీమగనిన్ = నీభర్తను, ఉత్తముడనుచున్ = మంచివాడనుచు, అతిథులు = బ్రాహ్మణులు, వేమారనెదరు = అనేక పర్యా

* అతిథి, అతిథి, అభ్యాగతి అని రెండు తెగలు. అన్నము తిన వేళకువచ్చువాడు అభ్యాగతి, వచ్చికని పెట్టుకయుండువాడు అతిథి.

యములు పలికెదరు; మగువ = ఓ స్త్రీ, భూమిని = భూమియందు, యశము

నకు = కీర్తికి, పుట్టిలు = పుట్టిల్లుకంటిది.

తా. భార్య గుణవతియైన భర్తకు మంచికలుగును. స్త్రీకీర్తికి పుట్టి

ల్లుకంటిది. (భర్తలకు తమ భార్యలవలననే, కీర్తికలుగును)

క. అందముగా నుండుము పతి

ముందరనెల్లపుడు నగవు మొగమే తగుగా

కొందఱు కోఱకోఱలాడుచు

మందిరమును జేరనీరు మగనిని సుదతీ. 44

టీ. సుదతీ, పతిముందరన్ = భర్తయెదుట, అందముగానుండుము;

ఎల్లపుడున్, నగవు మొగమే తగుగా = నవ్వుమొగమే చెల్లును; (చిఱునవ్వు

నవ్వుచుండవలెను) కొందరు = మరికొందరు, మగనిని = భర్తను, కోఱ

కోఱలాడుచున్ = చెఱచెఱలాడుచు, (కోపపడుచు) మందిరమును జేర

నీరు = ఇంటికి రానీయరు.

తా. భార్య భర్తనెప్పుడును సంతోషముతో చూడవలయును.

కొందఱెప్పుడును కస్సుబుస్సులాడుచు భర్తలను ఇంటికిరానీయరు.

క. ధర సంసారపుభారము

భరియింపంగాను సతియు బతియును సములే

పురుషుండార్జింపను సతి

సరిగా నుచితవ్యయంబు సల్పును సుదతీ. 45

టీ. ధరన్ = భూమియందు, సంసారపు = కాపురముయొక్క, భార

ము = బరువు, భరియింపంగాను = మోయుటకు, వహించుటకు, సతి

యున్ = భార్యయును, పతియున్ = భర్తయును, సములే = సమానులే; పురు

షుండు = మగవాఁడు, ఆర్జింపను = సంపాదించుటకును, సతి = స్త్రీ,

సరిగా = తగినట్లుగా, ఉచితవ్యయంబు = మంచివస్తువులకై ఖర్చును, సల్పు = చేయుటకును, (సమానులే.)

తా. సంసారమును భార్యాభర్తలు భరించవలయును. భర్త సంపాదించుటకును, భార్యతగినట్లు ఖర్చుపెట్టుటకును సమానముగ తగుదురు.

క. భావజ్ఞురాలవగుచును
కావలసిన పనులు జేయగావలె బతికిన్
కావరమున బతివిడువకు
నీవావల జేసెదేమి నిజముగ సుదతీ. 46

టీ. సుదతీ, భావజ్ఞురాలవగుచున్ = మనస్సునందుండెడు కోరికల తెలిసికొని, పతికిన్ = భర్తకు, కావలసిన పనులు, చేయగావలెను = చేయవలయును; కావరమునన్ = గర్వముచే, పతివిడువకు = భర్తను వదలకుము; నీవు, అవల = అటుతర్వాత, (వదలిన తరువాత) నిజముగ = నిశ్చయముగ, నిక్కముగ, చేసెదేమి = ఏమి చేయుదువు?

తా. భర్తకోరికలను ఎఱిగిచేయవలెను. పతిని వదలదగదు. వదలిన పిమ్మట ఏమిచేయుదువు? ఇతరఆధారముదొఱకుట కష్టము.

క. మగవారితోడ నెప్పుడు
తెగబడి నిర్భయముగాను తీవ్రతతోడన్
బగగాని బలికిన దానన్
మగువలకును గీడువచ్చు మహిలో సుదతీ. 47

టీ. సుదతీ, మహిలోన్ = భూమియందు, మగవారితోడ నెప్పుడున్ = పురుషులతో నెప్పుడును, తెగబడి = సిగ్గు విడచి, నిర్భయముగాన్ = భయములేకుండగను, తీవ్రతతోడన్ = మిక్కిలి తొందరగను, పగగాని = కసి (కోపము) తో, పలికినన్ = పలికినచో, దానన్ = ఆకారణముచే, మగువలకు = స్త్రీలకు, కీడువచ్చున్ = ఆపద కలుగును.

తా. పురుషులతోఁ గఠినముగ మాటాడుట తగదు. అడిన చేటు కలుగును.

క. చెప్పనివార్తల నెప్పుడు
జెప్పుమనుచు బట్టుబట్టజెల్లదు పతితో
దప్పని తెలియుము దానను
ముప్పగడవె నీకు దగదు మూర్ఖత సుదతీ. 48

టీ. సుదతీ, పతితోన్ = భర్తతో, చెప్పనివార్తలన్ = చెప్పఁగూడని (తగని) విషయములను, ఎప్పుడు, చెప్పుమనుచున్ = చెప్పవలసినదనుచు, పట్టు = పంతము, పట్టజెల్లదు = చేయుట తగదు; తప్పని తెలియుము; దానన్ = అందుచేత, ముప్పుగదవె = అపాయము కలుగును కదా; నీకు, మూర్ఖత = పెంకితనము, తగదు = కూడదు, పనికిరాదు.

తా. చెప్పకూడని విషయములను చెప్పవలసినదని భార్య భర్తను ఎన్నడును బాధించగూడదు. అందువలన కీడు కలుగును. మూర్ఖత తగదు.

క. పురుషుని వస్త్రము లెప్పుడును
మరపునైన గట్టవలదు మఱియమితముగా
చిరిగిన చీరెలు గట్టకు
కొఱతవలువ గట్టి తిరుగకూడదు సుదతీ. 49

టీ. సుదతీ, పురుషుని వస్త్రములు = మగవారి బట్టలను, ఎప్పుడును, మరపునైనన్ = మరచి (పరాకుపడి) యైనను, కట్టవలదు = కట్టుకొనగూడదు; మఱి, అమితముగా = ఎక్కువగ, చిరిగిన చీరెలున్ = చిరిగిన చీరలను, కట్టకు = కట్టకుము; కొఱతవలువన్ = చాలనిబట్టను, కట్టి = కట్టుకొని, తిరుగకూడదు.

తా. మరపుచేతనైనను పురుషులబట్టలను స్త్రీ లెప్పుడును కట్టుకొనరాదు. చిరిగిన చీరెలను, చాలని బట్టలను కట్టుకొని తిరుగరాదు.

క. మగఁడు ధనవంతుఁడైనను
నగలనడుగనేల నిచ్చు * నవరత్నంబుల్
మిగుల ధనహీనుఁడైనను
జగతిని నన్నమిడ మేలు సతతము సుదతీ. 50

టీ. సుదతీ, మగఁడు = భర్త, ధనవంతుఁడైనను = డబ్బున్నవాఁడైన యెడల, నగలనడుగ నేల = నగలు తెచ్చి ఇమ్మనికోరుట ఎందుకు? (కోర నక్కరలేదు); నవరత్నంబుల్ = నవరత్నములు, ఇచ్చున్ = ఇచ్చును; మిగుల = మిక్కిలి, ధనహీనుఁడైనన్ = డబ్బులేనివాఁడైనచో, సతతము = ఎల్లప్పుడును, జగతిని = భూమియందు, అన్నమిడన్ = అన్నము పెట్టి పోషించుటె, మేలు = మంచిది.

తా. భర్త డబ్బున్నవాఁడైయైన అడుగకయే నగలను ఇచ్చును. డబ్బు లేనివాఁడైన అన్నము పెట్టి భార్యను పోషించుటే మంచిది.

క. చిన్నతనంబున జనకుని
గన్నియ నీవయసునందు గాంతుని పిదపన్
బన్నిన వార్ధక్యంబున
గన్నసుతుల నాశ్రయింపగాదగు సుదతీ. 51

టీ. సుదతీ, కన్నియ = బాలా, చిన్నతనంబున = చిన్నదానవుగ ఉన్నప్పుడు, జనకునిన్ = తండ్రిని, నీవయసునందున్ = పెద్దదానవైనప్పుడు, కాంతునిన్ = భర్తను, పిదపన్ = అటుతర్వాత, బన్నినవార్ధక్యంబునన్ = ముసలితనము నందు, కన్నసుతులన్ = కుమారులను, ఆశ్రయింపగా దగున్ = ఆశ్రయింపవలెను.

---

* నవరత్నంబుల్, 1 వజ్రము 2 వైడూర్యము 3 గోమేధికము 4 పుష్యరాగము 5 మరకతము 6 మాణిక్యము 7 నీలము 8 ప్రవాళము 9 ముత్యము.

తా. బాల్యమున తండ్రిని, పెద్దదైన భర్తను, ముసలి తనమున పుత్రులను స్త్రీ ఆయా కాలములందు కనిపెట్టుకొని యుండవలయును.

క. సతి పతిని విడచి యుండిన
క్షితి నెంత సుశీలయైన కీర్తి బడయ దా
యతివ కనాశ్రయమగు లత
గతిశోభయు లేదు తెలియగాదగు సుదతీ.　　52

టీ. సుదతీ, సతి = స్త్రీ, పతిని = భర్తను, విడచియుండిన = విడిచి పెట్టినచో, ఎంత సుశీలయైనన్ = ఎన్నిమంచిగుణములుకలదైనను, క్షితిన్ = భూమియందు, కీర్తి బడయదు = గౌరవమును పొందదు; ఆయతివకున్ = ఆ స్త్రీకి, అనాశ్రయమగులతగతిన్ = ఆధారము లేని తీగవలె, శోభయున్ = కాంతియును, లేదు; తెలియగాదగున్ = తెలిసికొనవలయును.

తా. మంచి గుణములు కలిగినను భర్తను విడచిన స్త్రీకి మర్యాద కలుగదు. తీగ పాకుటకు ఆధారము ఒకటి ఉండవలయును. అప్పుడది అతి విశాలముగ పాకి చూచిన ఆనందమును కలిగించును. ఆధారము లేని తీగ పడిపోవును. చూచువారు సంతోషింపరు. భర్తను వదలిన స్త్రీని అందరు తిట్టుదురు. వ్రాలిన తీగ వలె మంచిపేరు లేక చెడిపోవును.

క. పతి పనులయందు దాసీ
గతి శయ్యను రంభరీతి ఘన *మంత్రివలెన్
సతతంబాలోచనకును
పతి భుక్తికి తల్లివోలె పరగుము సుదతీ.　　53

---

* మంత్రివలెన్:—రాజులకు ఆలోచన చెప్పుటకు మంత్రి యుండును. వారల చేతిలో రాజులు కీలుబొమ్మలవంటివారు. వారెట్లు చెప్పిన అట్లు చేయుదురు.

టీ. సుదతీ, పతిపనులయందు = భర్తయొక్క పనులయందు, దాసీగతి = దాసివలెను, శయ్యన్ = పక్కయందు, రంభరీతి = రంభవలెను. (రంభయొక్క అందకత్తె) సతతంబున్ = ఎల్లప్పుడును, ఆలోచనకును = సలహా చెప్పుటకు, ఘనమంత్రివలెన్ = తెలివిగల మంత్రివలెను, పతిభుక్తికి = భర్త ఆహారమును కోరినపుడు, *తల్లిబోలి = తల్లివలెను, వరగుము = ఉండుము.

తా. భర్తయెడల, పనులందు దాసివలెను, పక్కపై రంభవలెను, ఆలోచన చెప్పునప్పుడు మంత్రివలెను, అన్నము పెట్టునపుడు తల్లివలెను, భార్య నడచుకొనవలయును.

క. పరదేశమునకు నీధవు
   డరిగినచో వానిరాక నరయుచు నింటన్
   పరిపరివిధముల సొగసుల
   బరగక నీవుండు బీదపద్ధతి సుదతీ. 54

టీ. సుదతీ, నీధవుడు = నీభర్త, పరదేశమునకు = ఇతరదేశమునకు అరిగినచో = వెళ్లినచో, ఇంటన్ = ఇంటియందు, వానిరాకన్ = ఆభర్తవచ్చుటను గురించి, అరయుచున్ = విచారించుచు, పరిపరివిధములన్ = అనేకవిధములగు, సొగసులబరగక = అందములు చేయక, బీదపద్ధతి = బీదదానివలె, నీవు, ఉండు = ఉండుము.

తా. భర్త యితరదేశములకు వెళ్లినచో, అతనిరాకకు దినములు లెక్కించుచు అందముగ నుండక బీదదానివలె ఉండవలయును.

క. అలుగకుమీ పతిమీదను
   దెలుపకుమీ యింటిగుట్టు, దేవునికైనన్

---

* తల్లిబోలి: — లోకమున మాతృప్రేమను మించినవస్తువింకొకటి లేదు. తల్లి పెట్టువంటి దింకొకటి కాదు.

నిలువకుమీ పుట్టింటను
తొలఁగకుమీ నీవు నీతిత్రోవను సుదతీ. 55

టీ. సుదతీ *యింటిగుట్టున్ = యింటియందలి రహస్యమును, దేవునికైనన్ = దేవునికైనను, తెలుపకుమీ = తెలుపరాదు; పుట్టింటను = పుట్టినయింటను, నిలువకుమీ = ఉండకూడదు; (స్త్రీలు తమ తల్లిదండ్రుల ఇండ్లయందు చాలకాలము ఉండుటకు ఇచ్ఛగింతురు, అట్లుచేయుట తగదు.) నీవు, నీతిత్రోవ = నీతిమార్గమును (మంచివృత్తినుంచి) తొలఁగకుమీ = తప్పవద్దుసుమీ.

తా. భర్తపై కోపింపకుము. ఇంటిలోని రహస్యములను దేవునికైనను తెలుపకుము, పుట్టింట చాలకాలము ఉండరాదు. మంచిమార్గమును వదలకుము.

క. మంచిగరపుటకు పతి బో
ధించిన నావలుకులన్ని హితమని మదిలో
నుంచుము నేనెరుఁగనె యని
యెంచియు గోపించగూడ దెపుడును సుదతీ. 56

టీ. సుదతీ, మంచిగరపుటకు = నీతిమార్గము తెలుపుటకు, పతి = భర్త, బోధించినన్ = చెప్పినట్లయిన, మదిలోన్ = మనస్సునందు, ఆపలుకులన్నియున్ = భర్త చెప్పినదంతయును, హితమని = మేలుకొఱకని, మదిలోన్ = మనస్సునందు, ఉంచుము = ఉంచుకొనవలయును; ఎపుడును, నేను, ఎఱుగనె = తెలిసికొనలేదా! (తానిదవఱకె ఎఱిగియున్నదనుట) యని ఎంచియున్ = తలచి, కోపించకూడదు = కోపముతగదు.

తా. భర్తబోధించువిషయములను తాను అంతకుమునుపె తెలిసికొంటినని భార్యచెప్పి, కోపించి, ఎదురుపలుకుట కూడదు.

* యింటిగుట్టు:—'యింటిగుట్టు లంకకుచేటు' విభీషణుడు యింటగలగుట్టు తెలుపుటచేతనే లంకయందు ఇంద్రజిత్తుని తేలికగ జయించెను.

క. పడుచుదనంబున ముదిమిని
విడువక రక్షించుగాదె విభుసేవింపన్
చెడి బ్రతుకునట్టి వనితలు
పడుపాటులుచూడు వయసు బాసిన సుదతీ. 57

టీ. సుదతీ, విభుసేవింపన్=భర్త నాశ్రయించినచో, (భర్తకు కావలసిన పనులు చేసినట్లయిన) పడుచుదనమునన్ = యౌవనమునందును, ముదిమిని=ముసలితనమునందును, విడువక=వదలక, రక్షించుగాదె=పోషించును కదా! వయసుబాసినన్=తన పడుచుదనము చెడిన, చెడి=పాడయిపోయి, బ్రతుకునట్టి=జీవించునట్టి, వనితలు=స్త్రీలు, పడుపాటులు=పొందుచున్న కష్టములను, చూడు=చూడుము.

తా. భర్త అన్ని వేళల భార్యను పోషించును. తమ భర్తలను విడచిన స్త్రీలు పడు పాట్లను చూచియైన ఇతరులు తమ తమ భర్తలను వదలక యుండుట మంచిది.

క. నీపతి వృద్ధుండైనను
నోపిక నుపచారములను నొనరుచు
మెప్పుడున్ కోపముగూడ దసహ్యం
బేపట్టున దగదు దీని నెరుగుము సుదతీ. 58

టీ. సుదతీ, నీపతి=నీభర్త, వృద్ధుండైనను=ముసలివాడైనను, ఉపచారములన్= కావలసిన పనులను, ఓపికన్ = సహనముతో, ఎపుడున్, ఒనరుచుము = చేయుము; కోపము = కోపించుట, కూడదు = తగదు; ఏపట్టునన్ = ఏ సమయమునందును, (ఎప్పుడును) అసహ్యము = ఇష్టపడకుండుట, ఏవగించుట, తగదు=కూడదు; దీనిన్ = దీనిని, ఎరుగుము = తెలిసికొనుము.

తా. భర్త ముసలివాడైనను, ఓపిక తెచ్చుకొని కోపింపక మిక్కిలి ప్రేమతో స్త్రీలు ఉపచారములను చేయుచుండవలెను.

క. పుట్టింటివారు నీకును
పెట్టగలిగియున్న నీవు పెనిమిటితోడన్
గట్టిగ కలహంబాడియు
పుట్టింటికి చేర కీర్తి పొందవు సుదతీ. 59

టీ. సుదతీ, నీవు పెనిమిటితోడన్ = నీభర్తతో, గట్టిగ, కలహంబాడియు = పట్టుదలతో, పోరాడియు, పుట్టింటివారు, (తలిదండ్రులు) పెట్టగలిగియున్నన్ = పెట్టగలిగినను, పుట్టింటికి చేరన్ = తలిదండ్రుల యింటికి, వెళ్ళిన, కీర్తి బొందవు = గౌరవము తెచ్చుకొనవు.

తా. పుట్టింటివారు ఎంత పెట్టగలిగినవారైనను భర్తతో పోట్లాడి వారిండ్లకు వెళ్ళిన యెడల రానీయరు.

క. పుట్టుసొగసుండవలె మరి
బెట్టు నగలవలన కాంతి పెరుగదు భువిలో
చెట్టుపయి కాకిబరగునె
పట్టుక రంగులిడ చిలుక పద్ధతిసుదతీ. 60

టీ. సుదతీ, భువిలో = భూమియందు, పుట్టుసొగసుండవలె = పుట్టుకతోనె అందము కలుగవలెను; మరి, పెట్టు = పెట్టుకొనునట్టి, నగలవలన = నగలచే, కాంతిపెరుగదు = అందము హెచ్చదు; చెట్టుపయి కాకిన్ = చెట్టుమీదనుండు కాకిని, పట్టుక = పట్టుకొని, రంగులిడన్ = రంగులు వేయగా, చిలుకపద్ధతిసి = చిలుకవలె, పరగునా = ఉండునా? (ఉండదనుట)

తా. కాకికి రంగుపూసినను చిలుక కానేరదు. అటులనే అందము పుట్టినప్పుడే కలుగవలయును గాని పెట్టుకొను నగలచే రాదు.

క. ధనవంతులైన వారల
గని వారికివలెను నీకు కనకాంబరముల్
కొనవలెనని పతిఁబోరకు
ఘనమొ స్వల్పంబొ ధనము గనవలె సుదతీ. 61

టీ. సుదతీ; ధనవంతులైన వారలన్ = భాగ్యవంతులగువారిని, కని = చూచి, వారికివలెను = పెద్దగలవారి వలెను; నీకు, కనకాంబరముల్ = బంగారపునగలను, ఖరీదుగల బట్టలను, కొనవలెనని = కొనవలసినదని, పతిన్ = భర్తను, పోరకు = బాధింపకు, ఘనమొ = గొప్పగనో, స్వల్పంబో = కొలదిగనో, ధనమున్ = డబ్బును, కనవలెన్ = కూడబెట్ట వలయును.

తా. ధనవంతులగు వారలను చూచి వారివలె, తనకును, నగలు చేయించి యిమ్మని కోరుట స్త్రీకి తగదు. కొంచెముగాని, ఎక్కువగాని డబ్బును నిలువచేయ వలయును.

క. అప్పుగొనియైన నిప్పుడు
కొప్పుగొలుసులుట్లువచ్చె గొనుమనుచును నీ
వెప్పుడు జెప్పకు మిదియే
తప్పుగదవె ముప్పువచ్చు దానను సుదతీ. 62

టీ. సుదతీ, ఎపుడున్, కొప్పుగొలుసు లుట్లువచ్చెన్ = కొప్పుగొలుసులు, ఉట్లు, వచ్చినవి, అప్పుగొనియైనన్ = అప్పుచేసియైనను, ఇప్పుడు = ఇప్పుడే (నగలువచ్చినప్పుడు) కొనుమనుచున్ = కొనవలసినదని, చెప్పకుము; ఇదియే = ఇట్లు చెప్పుటయే, తప్పుగదవె = తప్పుసుమీ; దానను = ఆ కారణమునను, ముప్పు = కీడు, వచ్చున్ = వచ్చును.

తా. కొప్పుగొలుసులు, ఉట్లు వచ్చినవి. అప్పుచేసి యిప్పుడే కొనవలసిన దని భర్తను స్త్రీ బాధించుట తగదు. అట్లు చెప్పిన కోపించును.

క. అరుగును నగ లనుదినమును
పెరుగును ఋణమనుచు నీవు బీదతనములో
నెఱుగుము భాగ్యము నీకును
దరుగక యున్నపుడు నగలు దగునిల సుదతీ. 63

టీ. సుదతీ, ఇలన్ = భూమియందు, బీదతనములోన్ = బీదతనమందు, నీవు, నగల్ = నగలు, అనుదినము = ప్రతిరోజును, అరుగును = అరుగుదలపొందును (అరిగిపోవును) ఋణము = అప్పు, పెరుగును = ఎక్కువగును; అనుచున్ = అనుచును, ఎఱుగుము = తెలిసికొనుము; భాగ్యము = డబ్బు, తరుగక యున్నపుడు = ఖర్చుగాకుండి నప్పుడు, ఎక్కువగ నున్నప్పుడు, నగలు, తగున్ = నగలు, పెట్టుకొన వచ్చును.

తా. బీదరాలైన స్త్రీ నగలు అరుగుననియు అప్పుచేసిన ఋణము పెఱుగుననియు ఎఱుగవలెను. ధనికురాలయిన నగలు పెట్టుకొనవచ్చును.

క. పెరవారి నగల నెపుడును
నెరవుగ తెచ్చి ధరియించి యేగకు మెచ్చో
బొరపాటున బోయినచో
ధర పదిరెట్లీయవలయు దానికి సుదతీ. 64

టీ. సుదతీ, ధరన్ = భూమియందు, ఎపుడున్, పెరవారి నగల్ = ఇతరుల నగలను, ఎరవుగన్ = బదులుగ, తెచ్చి = తీసికొనివచ్చి, ధరించి = పెట్టుకొని, ఏగకుము = వెళ్ళకుము; ఎచ్చో = ఎచ్చటనైనను, పొరపాటున = మరపునే. పోయినచో = పోయినట్లయిన, దానికిన్ = ఆపోయిన నగలకై పదిరెట్లీయవలెన్ = తాము తెచ్చిన నగలకు పదిరెట్లు విలువనీయవలయును.

తా. ఎరవునగలు తెచ్చుకొనరాదు. ఒకవేళ అవి పోయినచో ఎక్కువ నష్టము కలుగును. సొమ్ము ఎక్కువగ ఈయవలయును.

క. తొత్తులతో సహవాసం
బుత్తమ వనితలకుగూడ దుర్వి నిజముగా
నెత్తైన మహిషితోకను
హత్తుక నట్టేటదిగిన నణపదె సుదతీ. 65

టీ॥ సుదతీ, నిజముగా = నిశ్చయముగా, ఉర్విన్ = భూమియందు, ఉత్తమవనితలకు = మంచి స్త్రీలకు, తొత్తులతో = చెడు స్త్రీలతో, సహవాసంబు = చెలిమి, స్నేహము, కూడదు = తగదు; ఎత్తైనమహిషితోకన్ = ఎత్తుగా నున్నట్టి గేదెతోకను, హత్తుక = పట్టుకొని, నట్టేటదిగిన = ఏటి నడుమ (ప్రవాహమధ్యమున) దిగిన యెడల, అణపదె = ముంచివేయదా? (ముంచివేయును.)

తా॥ ఎత్తైన గేదెతోకను పట్టుకొని నట్టేటదిగినయెడల ముంచును. అట్లే మంచివారు చెడుస్త్రీలతో స్నేహముచేసిన నట్టేట మునిగినవాని వలె చెడిపోవుదురు. (ఉత్తమస్త్రీ గేదెతోకను పట్టుకొనువానికిని చెడు స్త్రీ గేదెకునుపోలిక)।

క. పరపురుషునితో నొంటిగ
దరుణవయసునందు నీవు దిరుచుగ మాటల్
జరిపిన యెడలను జూచిన
గరితలచే నీకు వాదుగలదిల సుదతీ. 66

టీ॥ సుదతీ, ఇలన్ = భూమియందు, తరుణవయసునందు = యౌవ్వనమునందు (యుక్తవయసునందు), నీవు, ఒంటిగన్ = ఒంటరిగ తిరుచుగ = అనేక పర్యాయములు, పరపురుషునితోన్ = ఇతరపురుషునితో, మాటల్ = మాటలను, జరిపిన యెడలను = మాట్లాడినచో, నీకు, చూచిన గరితలచేన్ = అట్లుమాట్లాడు నప్పుడు చూచిన స్త్రీలచే, వాదు = అపవాద, నింద, గలదు.

తా. యుక్తవయస్సున స్త్రీ యితర పురుషులతో మాట్లాడుట స్త్రీ లెవరైన చూచిన గేలిచేయుదురు.

క. పరపురుషునితో నెపుడును
సరసములాడకుము వారు సతి వాక్యంబుల్
కరమనురాగ యుతములని
మదిఁదలఁచెదరమ్మ మోహమగ్నత సుదతీ. 67

టీ. సుదతీ, ఎప్పుడును, పరపురుషునితోన్ = ఇతరునితో, సరసములాడకుము = వేళాకోళము (పరిహాసము) చేయకుము, వరుసలాడకుము; వారు = అట్లు మాట్లాడు పురుషులు, మోహమగ్నతన్ = మోహముచే, సతివాక్యంబుల్ = స్త్రీల వాక్యములు, కరము = మిక్కిలి అనురాగయుతము లని = ప్రేమతో కూడి యుండునని, మదిన్ = మనస్సునందు, తలచెదరు అమ్మ = తలఁతురు.

తా. ఇతరపురుషులతో మాట్లాడకుము. స్త్రీలు మాట్లాడునపుడు పురుషులు మోహితులై ఆ మాటలను హితముగ తల చెదరు.

క. పరపురుషుడు చెడుగైనను
పరిపరివిధములను దానెభాషించుజుమీ
పెరనారులతో మాటలు
పరపురుషుల కేల మరలి పదండనుసుదతీ. 68

టీ. సుదతీ, పరపురుషుడు = ఇతరుడు, (మనుష్యుడు) చెడుగైనను = చెడుబుద్ధి గలవాడైనయెడల, తానె = తానే, (తనంతట తానె) పరిపరివిధములను = అనేక విధములుగ (స్త్రీలను వశపరచుకొనుటకు) భాషించుజుమీ = మాటలాడునుసుమీ! పురుషులకు = మగవారలకు, పెరనారులతో = ఇతర స్త్రీలతో, మాటలు = పలుకులు, ఏల = ఎందుకు? మరలి = మరలి, వచ్చినటుల తిరిగి, పదండను = వెళ్ళవలసినదని చెప్పుము.

తా. చెడుబుద్ధిగలవాడు తనంతటదానె ఇతర స్త్రీలతో సంభాషించును. ఇతర స్త్రీలతో తమకేమిపనియని మరలిపొమ్మని చెప్పవలయును.

క. శుచిగానుండుము వంటయు
రుచిగాజేయుటకు పాకరూఢి దెలియుమా
పచనము జేయక బెట్టిన
కచికచి వేయుదురు సురుచిగాదది సుదతీ. 69

టీ. సుదతీ, శుచిగాన్ = శుభ్రముగాను, ఉండుము = ఉండవలసినది; వంటయు, రుచిగాజేయుటకు = రుచికలిగి యుండునట్లుచేయుటకు, పాకరూఢి = = వంటచేయువిధము (పాకశాస్త్రము) తెలియుమా = తెలిసికొనవలసినది; పచనమున్, చేయక = చక్కగావండక, పెట్టినన్ = పెట్టినచో, కచికచివేయుదురు = నమలక పారవేయుదురు; అది = అపాకము, అట్టివంట, సురుచిగాదు = రుచిగాఉండదు.

తా. శుభ్రముగా నుండుము. వంటచేయుట తెలిసికొనుము. బాగుగ నుడికించకపోయిన రుచి చెడును. తినక పారవేయుదురు.

క. ఆపదయం దతిదుఃఖము
నోపక సంపదల మిగుల నుత్సాహము నీ
వేపట్టున గనుపరుపకు
మాపరమాత్ముండె యొసగు నది యిదిసుదతీ. 70

టీ. సుదతీ, ఆపదయందు = కష్టము కలిగినప్పుడు, ఓపక = సహింపక, అతిదుఃఖము = మిక్కిలివిచారమును, సంపదలన్ = ఐశ్వర్యము కలిగినప్పుడు, మిగుల నుత్సాహమున్ = ఎక్కువగు సంతోషమును, నీవు, ఏపట్టునన్ = ఏసమయమందైనను, (కష్టసుఖములందు, 'కలిమిలేములు కావడికుండలు') కనుపరుపకుము = చూపకుము; అది = అకష్టము, ఇది = ఈసుఖము, ఆపరమాత్ముండె = ఆదేవుడె, ఒసగున్ = ఇచ్చును.

తా. కష్టము కలిగినపుడు దుఃఖించుట, సుఖము కలిగినప్పుడు సంతోషించుటయును తగదు. ఏలయన, ఆరెంటిని దేవుడే కలిగించును.

క. ఇరుగు పొరుగింటి వారలు
అరుగుగ స్వల్పముగ నప్పు నడిగిన నిమ్మా
ధర నేమి గలిగి యుండిన
కొరత యదియొ యుండు దెలిసికొనుమీ సుదతీ. 71

టీ. సుదతీ, ఇరుగుపొరుగింటివారలు=తనయింటికి చుట్టుప్రక్కలనుండు వారు, అరుగుగ=ఎప్పుడో ఒకప్పుడు, స్వల్పముగ ఈయతగిన అప్పుగ= చేబదులు, అడిగినన్ = అడిగినచో, ఇమ్మా = ఈయుమమ్మా; ధరన్= భూమియందు (ఇంటియందు) ఏమి గలిగియుండినన్ = అనేక వస్తువులున్నను, ఎదియో = ఏవస్తువో ఒక వస్తువు లేని, కొరత = లోపము, ఉండున్, అని, తెలిసికొనుము = తెలిసికొనవలయును.

తా. ప్రక్కయింటివారు ఏవస్తువైనను చేబదులడిగిన కలిగి ఉన్న దానిలో లోటు లేక ఇమ్ము. ఏలయన ఎన్నివస్తువులు కలిగియున్నను ఇంకను కావలసిన వస్తువులెన్నియో ఉండునని తెలిసికొనుము.

క. కోడలవై యున్నప్పుడు
చేడెరో నీయత్తగారి జెడనాడకుమీ
చూడగ గొన్నాళ్ళకు
నీకోడలికి నత్తవగుదు ననుకొనవలె సుదతీ. 72

టీ. సుదతీ, చేడెరో = ఓ స్త్రీ, కోడలవై యున్నప్పుడు=నీవుఒకరి కోడలుగ నున్నపుడు, నీయత్తగారిన్ = నీఅత్తగారిని, (భర్త తల్లిని) చెడ నాడకుమీ = కఠినపు మాటలు పలుకకుము; చూడగన్ = చూడగా, విచారించగ, కొన్నాళ్ళకు = కొన్ని రోజులకు, నీకోడలకు, అత్తవు, అగుదున్=అగుదువని, అనుకొనవలెన్=అనుకొనవలయును. (తలచుము.)

తా. కోడలుగనున్న స్త్రీ తన అత్తగారిని చెడనాడరాదు. ఒకప్పుడు తానుగూడ అత్తయగును. అప్పుడు కోడండ్రనిన మాటలకు తనకు నొప్పి

కలుగును (మనస్సు బాధించును). కావున స్త్రీలందఱును అత్తలను బాధింపక నడచుకొనవలయును.

క. అత్తను నేనను గర్వము
చిత్తంబున నుంచి బుద్ధిచెడి కోడండ్రన్
మొత్తకు నీకూతురు
త్తేపతి నింటికిబోవ దెప్పరలవే సుదతీ. 73

టీ. సుదతీ, నేను, అత్తను, అను = అనునటువంటి, గర్వము = మనము అత్తలము అను అధికారము, చిత్తంబున = మనస్సున, ఉంచి, బుద్ధిచెడి = చెడుమనస్సుగలదానవై, కోడండ్రన్, మొత్తకు = బాధింపకుము; నీకూతురు, రేపు = ముందు, అత్తింటికిబోవ = అత్తగారింటికి వెళ్ళిన, దెప్పరటవే = నిందింపరా? (నిందింతురు).

తా. అత్తవై యుండునపుడు నీ కోడళ్ళను బాధింపరాదు. ఏలయన నీకూతుళ్ళను గూడ వారి యత్తలు కొట్టినను, తిట్టినను, నీకెట్టిబాధ కలుగునో ఆలోచించి, కోడళ్ళను కష్టపెట్టకుండుట మంచిది. (కోడలు = కుమారుని పెండ్లాము).

క. వృద్ధులగు నత్తమామల
శ్రద్ధగ బోషింపుమమ్మ చానరో నీవున్
వృద్ధవగునపుడు నీస్నుష
బుద్ధి గలిగి జూడవలదె పుడమిని సుదతీ. 74

టీ. సుదతీ, చానరో = ఓ స్త్రీ, వృద్ధులగు = ముసలివారగు, అత్తమామలన్ = అత్తగారిని, మామగారిని, శ్రద్ధగన్ = మిక్కిలిభక్తి గలిగి, పోషింపుమమ్మ = సేవింపుము (ఉపచారముచేయుము); ఎందుకన, నీవున్, వృద్ధవగునపుడు = ముసలిదానవుఅగు నపుడు, పుడమిని = భూమి

యందు, నీస్నుష = నీకోడలును, బుద్ధిగలిగి = తెలివిగలదై, (మంచిదై) చూడవలదె = చూడవలదా? (చూడవలెను.)

తా. ముసలులగు అత్తమామలను స్త్రీలు పూజించవలయును. ముందు తాము ముసలివారైన తమ కోడండ్రు తమకు ఉపచారము చేయవలదా? (చేయవలయును). తమకుకోడండ్రు చేయవలెను తాము చేయించుకొనవలెనను కోరిక గలిగియుండును. కావున తాము అత్తలను సేవింపవలయును.

క. పెట్టినవారికి నెల్లను
బుట్టుటయే సాక్షియనగ భువిలో వినవే
పట్టెలు పేదలు గని
పెట్టుము నీకున్నరీతి ప్రీతిగ సుదతీ. 75

టీ. సుదతీ, భువిలోన్ = భూమియందు, ఎపుడున్, పెట్టినవారికిన్ = ఒకరికి ఇచ్చినవారికి, పుట్టుటయే = మరల తమకు కావలసినప్పుడు తెచ్చుకొనుటకు ఆధారముకలిగి యుండుటే, సాక్షియనగన్ = సాక్షివలెనుండును అనుయంశము (ఒకరికిచ్చిన తనకును పుట్టును లేవిచో లేనిదగును.) వినవే = వినవా? నీకున్నరీతిన్ = నీకు కలిగిన దానిలో, ప్రీతిగన్ = దయగలదానివై, (ప్రేమతో) పేదలను = పేదవారిని, (దరిద్రులను) కని పెట్టుము = పోషింపుము; పట్టేల = పేదవారితో నీకు పంతమెందుకు?

తా. ఎల్లప్పుడు ఇతరులకు దానముచేసిన ఆదానము చేసిన వారికి అన్ని సంపదలు దేవుడు కలుగజేయును. కావున పేదసాదలను ఆదరించవలయును.

క. తీరికయుండిన వేళల
నూరక కూర్చుండి యుండనూరి చెనుగులన్

నోరూర జెప్పుకొనకను
కోరిక సత్కథలు చెప్పుకొనవలె సుదతీ. 76

టీ. సుదతీ, తీరికయుండిన వేళలన్ = పనిలేనప్పుడు, అందరు = స్త్రీలందరును, ఊరకన్ = ఊరకే (పనిలేక) కూర్చుండి, అందరి = అందరి యొక్క, ఊరిచెనకులన్ = ఊరిలోని మంచిచెడ్డలను, నోరూరన్ = నోటియందు ఊటలు ఊరునట్లు, చెప్పుకొనకను = చెప్పుకొనకుండ, కోరిక = ఉత్సాహముతో, వేడుకతో, సత్కథలు = పుణ్యకథలు, (రాముని, కృష్ణుని మొదలైన వారినిగూర్చి) చెప్పుకొనవలెన్ = చెప్పుకొనవలయును.

తా. గ్రామములోని స్త్రీలందరు ఒకచోట గూడి ఊరియందలి మంచి చెడుగుల చెప్పుకొనుచు వృథాగా కాలము వెళ్ళదీయరాదు. మంచిమంచి పురాణ కథలను చెప్పుకొనవలయును.

క. * బొట్టెల్లప్పుడు మోమున
బెట్టుము పదిమందియెదుట బిడియము లేకన్
దిట్టవయి పలుకకుము పతి
దిట్టకు మేమనిన నిన్ను తిరముగ సుదతీ. 77

టీ. సుదతీ, మోమునన్ = మొగమునందు, ఎల్లప్పుడు, బొట్టు = తిలకము, పెట్టుము; పదిమంది యెదుటన్ = పెద్దమనుష్యులున్న సభలలో, బిడియము లేకన్ = సిగ్గువిడిచిన దానవై, దిట్టవయి = గర్వముగల దానవై, పలుకకుము = మాట్లాడకుము; తిరముగన్ = స్థిరముగ, నిన్ను, పతి = భర్త ఏమనినన్ = ఏమనినను (తిట్టినను, కొట్టినను) తిట్టకుము = తిట్టవలదు.

---

* బొట్టు:— ఇది స్త్రీలకు ఐశ్వర్యము కలిగించును. బొట్టుండిన అందము ఇచ్చును. స్త్రీలకు విదవతనమునకు గుర్తు. భర్తగలవారు పెట్టుకొనవలయును.

తా. స్త్రీ బొట్టుపెట్టుకొనవలయును. అందరిలో జంకు లేక మాట్లాడరాదు. భర్త తన్ను కొట్టినను, తిట్టినను, ఏమియు అనగూడదు.

క. బావలు మఱదులు పెద్దలు
త్రోవను నెదురైన నీవె తొలఁగుము వారిన్
నీవెపుడు నెదిరి పలుకకు
మేవేళఁ బండఁబోకు మెదుటను సుదతీ. 78

టీ. సుదతీ, బావలు = భర్త అన్నలు, మఱదులు = భర్త తమ్ములు, పెద్దలు = తనకంటె వయసున పెద్దవారలు, త్రోవనున్ = త్రోవయందు, ఎదురైనన్ = ఎదురైనచో, నీవె = నీవే, తొలఁగుము = తప్పుకొనుము; (వారు తప్పుకొనుటకు ముందే నీవె తప్పుకొనవలయును) వారిన్ = బావలు, మఱదులు, పెద్దలు మొదలగువారిని, నీవెపుడున్ = నీవు ఎప్పుడును, ఎదిరి = ఎదుర్కొని, తెగబడి పలుకకుము = మాట్లాడకుము; వారి ఎదుటను, ఏవేళన్ = ఏసమయమందైనను, పండఁబోకుము = నిద్రించుట గాని, పడుకొనుట కాని తగదు.

తా. స్త్రీలు, తమ బావలు, మఱదులు, పెద్దమనుష్యులును ఎదురుపడినపుడు తప్పుకొనవలయును. తెగబడి మాట్లాడరాదు. వారు తిరుగు చోటుల యందు నిద్రించుట గాని పండుకొనుటగాని తగదు.

క. గుణవతి యనుపించుకొనను
గణుతింపక సాధ్వి చాల కాలముపట్టున్
క్షణమాత్రము లోపల స
ద్గుణమెల్ల నశించి కీర్తి తొలఁగును సుదతీ. 79

టీ. సుదతీ, సాధ్వి = స్త్రీ, గుణవతి యనుపించుటకును = మంచి గుణము కలదనిపించుకొనుటకు, చాలకాలము = ఎక్కువకాలము, గణుతింపక = లెక్కపెట్ట నవసరములేకయే, పట్టున్ = పట్టును; సద్గుణమె

ల్లన్ = మంచిగుణ మంతయు, క్షణమాత్రములోపలన్ = నిమిషమైనను పట్టకయే, (నిమిషము = గంటలో 60 వంతు; 60 రెప్పపాటుల కాలము). నశించి = చెడిపోయి, కీర్తిగొలకున్ = మంచిపేరు మాసిపోవును.

తా. మంచివాడననిపించుకొనుటకు చాలకాలము పట్టును. అట్లు సంపాదించిన గొప్పతనము నిమిషమాత్రములో పోయి వెనుకటి మంచి పేరును పోగొట్టును.

క. సంపదయుం సుస్థిరంబని
యింపుగ పలుకంగ రాదు యిలవానలలో
తెంపుగ బలికెడు కప్పలు
రొంపిననణగు * గ్రీష్మమందు రూఢిగ సుదతీ. 80

టీ. సుదతీ, ఇలన్ = భూమియందు, సంపదయు = ఐశ్వర్యమె, ధనమె, సుస్థిరమని = నిలుచునని, యింపుగన్ = గర్వముగ. పలుకంగరాదు = పలుకుటతగదు (బడాయిగ మాట్లాడరాదు); వానలలోనన్ = వర్షములు కురియునప్పుడు, తెంపుగ బలికెడు = కంఠమువిప్పి బిగ్గరగ అరచెడి, కప్పలు, రూఢిగన్ = నిజముగ, గ్రీష్మమందు = గ్రీష్మఋతువునందు, రొంపిననణగున్ = బురదలో అణగిపోయినవై అరవలేవు.

తా. ఐశ్వర్యము గలవారమని ఇతరులతో బడాయిగ మాట్లాడరాదు. వర్ష కాలములో అరచు కప్ప గ్రీష్మఋతువున అరవనేరదు.

ఐశ్వర్యము వర్షకాలములో అరచు కప్పకును }
దరిద్రము గ్రీష్మఋతువునందలి కప్పస్థితికిని } పోల్పబడినవి.

---

* గ్రీష్మము:— ఇది ఆరు ఋతువులలో ఒకటి. ఋతువనగ రెండు మాసముల కాలము. సంవత్సరమునకు 12 మాసములు. 6 ఋతువులు. శ్రావణ భాద్రపదమాసములు వర్షఋతువు. జ్యేష్ఠ ఆషాఢమాసములు గ్రీష్మఋతువు. ఈ కాలమున ఎండలు మెండుగ కాయును.

క. యేకాంతపు మాటలు నీ
వేకాంతలకైన దెలియ నీయకు మప్పే
లోకాంతమునకు నేగును
శ్రీకాంతుని సాక్షిగాను సిద్ధము సుదతీ. 81

టీ. సుదతీ, యేకాంతపు = రహస్యపు, మాటలు, నీవు, ఏకాంతలకైనన్ = ఏ స్త్రీలకైనను, తెలియనీయకుము = తెలియపరచకుము; అప్పే = అవి విషమునవలె, లోకాంతమునకు = అందరి చెవులకును, శ్రీ = లక్ష్మీ; కాంతుని = భర్తను, (అనగా విష్ణుని) సాక్షిగన్ = సాక్షిగా, ఏగును = వెళ్ళును; సిద్ధము = నిశ్చయము.

తా. ఏరహస్యమునైనను ఒకరికి చెప్పిన లోకమంతటను వెల్లడి అగును. అట్లు చేసిన రహస్యము దాగదు.

క. చేసియు చేయనటంచును
మోసము వాటిల్లుదాన ముద్దులగుమ్మా
రోసము విడ చెప్పటికిని
దోసపుకార్యములనుండి తొలగుము సుదతీ. 82

టీ. సుదతీ, ముద్దులగుమ్మా, ఎప్పుడును, చేసియు = తప్పుపనిగాని లేక మంచిపనిగాని చేసినప్పుడల, లేదనకు = చేయలేదని చెప్పకుము; దానన్ = అట్లు చెప్పుటచేత (చేసియు చేసినట్లు చెప్పకపోయిన) మోసము = కీడు, వాటిల్లున్ = కలుగును; ఎప్పటికిని, రోసము = కోపము, తలదు = తగదు; దోసపుకార్యములనుండి = పాపపు పనులనుండి, తొలగుము.

తా. చేసినపనిని ఒప్పుకొనవలయును. లేనిచో చెరుపుకలుగును. చెడుపనులనుండి మరలుము, రోసము తగదు. మంచిపనులను చేయుము.

క. పతిబంధులు నీబంధుల
మతిలో నొకరీతిజూడ మర్యాద సుమీ

క్షితిజేసి పక్షపాతము
కుతుకమ్మున మీఁదిఫలము గుడుతురు సుదతీ. 83

టీ. సుదతీ, మతిలోన్ = మనస్సునందు, పతిబంధులన్ = భర్త వైపు చుట్టములను, ఒకేరీతిన్ = ఒకేవిధముగా, చూడన్ = చూచుట, మర్యాదసుగా = మర్యాద (గౌరవము)గ నుండును; క్షితిన్ = భూమి యందు. పక్షపాతము = ఒకరియందు దక్షిమానము, కుతుకమ్మునన్ = వేడుకతో, చేసి = చూపిన, మీఁదిఫలమున్ = తరువాత గానున్న దానిని, కుడుతురు = అనుభవింతురు.

తా. భర్తవైపు చుట్టములను, తనవైపువారిని సమముగనే స్త్రీ మర్యాద చేయువలయును. ఒకవేళ తనవైపువారిని ఎక్కువ ప్రేమతో చూచిన రాఁగల ఆపదను కాచుకొని యుండవలయును.

క. నీయింటి తగవులను నీ
వేయింటను దెల్పఁబోకు మెప్పుడు వారల్
వేయివిధంబుల వీధికి
దీయఁగ జూచెదరు నిన్ను దిరముగ సుదతీ. 84

టీ. సుదతీ, నీవు, నీయింటితగవులను=నీఇంటిలోని తగాయిదాలను, ఎప్పుడు, ఏయింటను = ఎవరియింటియందును, (ఏ స్త్రీలతోనైనను, ఇల్లు స్త్రీకి బదులుగ వాడబడినది.) తెల్పన్ = తెలుపుటకు, పోకుము = వెళ్ళకుము; వారల్ = ఆ స్త్రీలు, వేయివిధంబులన్ = అనేక ఉపాయములచేత, నిన్ను, తిరముగన్ = నిశ్చయముగ, వీధికిన్ = రచ్చకు, తీయగన్ = లాగుటకు, చూచెదరు = ప్రయత్నించెదరు.

తా. నీయింటగల గుట్టును ఇతర స్త్రీలకు చెప్పిన నిన్ను రచ్చకీడ్చుటకు ఆలోచించెదరు. కాబట్టి అట్టి స్త్రీలకు చెప్పకుండుటె శిక్ష.

క. నీయున్నదమ్ములను మరి
బాయక నీవుంటివేని ప్రాణంబులు వే

బాయుదు వనుమను పతితో
నీయుర్విని బోరు ధూర్త యోషితను సుదతీ. 85

టీ. సుదతీ, ధూర్త = కోపస్వభావురాలు, పతితోన్ = భర్తతో, నీయన్నదమ్ముల = నీయన్నలను, తమ్ములను, మరి = ఇంకను, పాయక = వదలక, నీవు, వుంటివేనిన్ = వున్నయెడల, ప్రాణంబులున్ = జీవములును, బాయుదు నను మను = వెంటనే చచ్చిపోవుదును అని చెప్పుచు, ఈయుర్విని = ఈభూమియందు, ఎప్పుడును, పోరున్ = తగవులాడును.

తా. కోపస్వభావముగల స్త్రీ తనభర్త, అన్నదమ్ములతో కలసి వున్నయెడల ప్రాణములు పోగొట్టుకొందునని చెప్పి గోలచేయును.

క. చేతులు చాచుచు కొందరు
నీతి తొలగి వీధిలోన నిలచియు నొకటే
రీతిని తిట్టుచు బోదురు
ఆతరుణులు భువిని నసుర లనదగు సుదతీ. 86

టీ. సుదతీ, చేతులు చాచుచు = చేతులు జాపి, కొందరు = కొంత మంది స్త్రీలు, నీతితొలగి = చెడువారలై, వీధిలోన నిలచియున్ = నలుగురు తిరుగు ప్రదేశములో నిలుచుండి, ఒకరీతిన్ = ఎడతెరపిలేక, ఒకే విధముగ, తిట్టుచుబోదురు = తిట్టుచు వెళ్ళుచుందురు; (ఓడియము లేక బజారులయందు అరచుచుందురు.) ఆతరుణులు = అట్టి స్త్రీలు, భువినిన్ = భూమియందు, అసురలు = రాక్షసులని, అనదగున్ = అనుట తగును, (చెల్లును.) అట్టి స్త్రీలను రాక్షసులని చెప్పవచ్చును.

తా. కొందరు స్త్రీలు, సిగ్గుబిడియములు లేక, చేతులు బారలుతిప్పుకొనుచు బాజారులలో అరచుచు నోటికివచ్చినట్లు ప్రేలుదురు. అట్టివారు రాక్షసులు.

క. కొందరు కోపన లెరుగక
తొందరపడి నూతిలోన దుమికి మనసునన్

సుందరులందరు దుర్మతు
లెందును ననుచుంద్రు పురుషులిలలో సుదతీ. 87

టీ. సుదతీ, కొందరు = కొందరు స్త్రీలు, కోపన దెరుగక = కోపముచే ఒళ్ళు తెలియక, తొందరపడి = త్వరపడి, నూతిలోనఁ = నూతియందు, దుమికి = దూకి, మడియుటఁ = ప్రాణములు పోగొట్టుకొనుటచే, యిలలోఁ = భూమియందు, పురుషులు = మగవారలు, యెందును = యెక్కడైనను, సుందరులందరు = స్త్రీలందరు, దుర్మతులు = చెడుబుద్ధిగలవారని, అనుచుంద్రు = అనుచుందురు.

తా. కొందరు స్త్రీలు ఒళ్ళుపై తెలియక నూతిలోబడి ప్రాణముల వదలుదురు. అట్లు పడు స్త్రీలను చూచి, స్త్రీలందరును చెడ్డవారని పురుషులు నొక్కిపలికెదరు.

క. ఇరుగు పొరుగిండ్ల వారినొ
మరదినొ బావలనొ లేక మామనొ పతినో
నిరతము దూషింతురు కొం
దరు తరుణులు మంచి చెడుగు దలపరు సుదతీ. 88

టీ. సుదతీ, కొందరు, తరుణులు = స్త్రీలు, ఇరుగుపొరుగిండ్ల వారినొ = చుట్టు ప్రక్కలయిండ్లలో నున్నవారినొ, మరదినొ, బావలనొ, లేక = వారినికాక, మామనొ = భర్తతండ్రినో, పతినో = భర్తనో, నిరతము = ఎల్లప్పుడు, దూషింతురు = తిట్టుదురు; కొందరు తరుణులు, మంచి చెడుగులు = మంచిచెడ్డలు, తలపరు = ఆలోచింపరు.

తా. స్త్రీలు మంచిచెడుగుల తెలిసికొన లేక నోటికివచ్చినటుల ప్రతివారిని తిట్టుదురు.

క. పొరుపెరుగక యుండినచో
బరిపరి విధములను సుగుణభాగ్యయనంగా

సతి గరితలలో నెగడెదవు
ధరఁ బోరుపే నష్టమనుచు దలఁచుము సుమతీ. 89

టీ. సుమతీ, పోరు పెరుఁగక = జగడమాడుట ఎట్టిదో ఎరుగక, (పోరుపు = కొట్లాడుట) ఉండినచో = ఉన్నయెడల, పరిపరివిధములను = అనేక విధములను, గరితలలో = సాటి స్త్రీలలో, సుగుణ = మంచి గుణములతో, శ్లాఘ్య = కూడుకొని యున్నదని, అనంగా = అనగా, నెగడుదువు = లెక్కింపబడుదువు; ధరణి = భూమియందు, పోరుపే = జగడమాడు స్వభావము గలిగియుండుటే, నష్టమనుచు = కీడు అనుచును, తలంచుము = తలఁపుము.

తా. జగడమాడుట యెఱుగని స్త్రీని మంచి దానిగ లెక్క పెట్టెదరు. పోట్లాడువారనేక లాభములను పోగొట్టుకొందురు. అల్లరి పడుదురు. అపవాదు కలుగును.

క. నీనడవడి చెడుగైనను
చానరో తలిదండ్రులను సహజులకెల్లన్
మానని యపమానముగద
దీని దెలిసి మెలఁగుమమ్మ తిరముగ సుమతీ. 90

టీ. సుమతీ, చానరో = ఓ స్త్రీ, నీనడవడి = నీ ప్రవర్తన, చెడుగైనను = మంచిదిగాని యెడల, తలిదండ్రులకును, సహజులకును = తోబుట్టువులకును, (సహ = కూడ, జ = పుట్టిన, తోడబుట్టిన) అనగా అప్పచెల్లెండ్రకు. అన్నదమ్ములకు, ఇతర చుట్టములకును, మానని = నశింపని, యపమానముగద = అపనిందగదా! (తలవంపులు గదా?) తిరముగన్ = స్థిరముగా, దీనిన్ = ఈ విషయమును, తెలిసి = గుర్తెరిగి, మెలగుమమ్మ = తిరుగవలసినది.

తా. నీ నడవడి మంచిదిగాక పోయిన నీవారలును, చుట్టములును నిందపాలగుదురు. ఈ విషయము గమనించి తిరుగవలయును.

క. వాకిలి యనగా నెరుఁగక
లోకుల కగుపడక యెపుడు లోఁగిటనున్నన్
ఆకలికికి గుణసంపద
లేకున్నను లేదు యశము లేశము సుదతీ. 91

టీ. సుదతీ, వాకిలి = వీధి గుమ్మము, అనగా, నెరుఁగక = తెలియక, (వీధిగుమ్మమెట్లుండునో తెలియని స్త్రీ) వీధిగుమ్మము తొక్కని స్త్రీ) లోకులకు = ఇతర జనులకు, అగుపడక = కనుపించక, ఎపుడు, లోఁగిటనున్నన్ = ఇంటిలోపలిభాగమున ఉన్నప్పటికిని, ఆకలికి = ఆ స్త్రీకి, గుణసంపద = మంచి గుణములు, లేకున్నను = లేకపోయినను, లేశము = కొంచెమైనను, యశము = గౌరవము, లేదు.

తా. ఎల్లప్పుడు యింట్లోనుంచి బైటకురాకున్నను, నడవడి మంచిది గాని స్త్రీని గౌరవింపరు. కీర్తి తొలగును. మర్యాద పోవును.

క. దారిద్ర్యమునను చౌర్యము
మారి యెప్పుడుఁ జేయకు హరి మిగుల దలచుమా
కోరి * కుచేలున కీడే
సారసలోచనుడు సకల సంపద సుదతీ. 92

టీ. సుదతీ; దారిద్ర్యమునను = బీదతనము వందును, మారి =

1 కుచేలుడు:— కృష్ణుని స్నేహితుడు ఇరువురును సాందీపుని యొద్ద చదువుకొనిరి. కుచేలునిభార్య వామాక్షి, వారికి సంతానము చాల కలదు. బీదలగుటచే, పిల్లలందరికి ఆమె అన్నము పెట్టలేకుండెను. ఆమె ఉపవాసముండి పిల్లల పొట్ట నింపుచుండెడిది. చూచితిరా ఈమె సౌశీల్యము!

ఒకనాడామెభర్తను శ్రీకృష్ణుని దర్శింప ప్రోత్సహించి, కొన్ని యటుకులను ఆ భగవంతునకు కానుకగ సమర్పించుటకు ఇచ్చి, ద్వారకకు పంపెను.

నడచుకొన్న తలపినరీతిని నడచుకొనక, ఎపుడున్, చౌర్యము = దొంగతనము, చేయక; మిగులన్ = మిక్కిలి, హరిన్ = హరిని, దేవుని, తలచుమా = తలపకలయుమనుసుమా; * సారసలోచనుడు = కృష్ణుడు, శౌరి = ఇవ్వదలచి, కుచేలునకు, సకలసంపద = సమస్తైశ్వర్యమును, ఈడే = ఈయలేదా (ఇచ్చెనట).

తా. జీవితమున నంతైనను దొంగతనము పనికిరాదు. దేవుని ప్రతి క్షణము ధ్యానింపుము. భక్తుడగు కుచేలునకు అన్నిసంపదలను శ్రీకృష్ణుడు ఇచ్చెను.

క. ధనమును సంతతి కలిగిన
  ననితాంగని మనసునైన వగవకు మోహమున్
  * వనజభవుఁ డొల్లు వ్రాసెను
  గనుగొనుమా మంచిచెడుగు గలుగును సుమతీ.   93

కుచేలుని రాకకు కృష్ణుడు మిక్కిలి సంతోషించి అనేక విధముల పూజించి, గౌరవించి, మరుసటి ఉదయమున తిరిగి పంపెను. అతనికి సొమ్మియ్యలేదు. ధనమదముచే దేవునియందుగల భక్తి నశించునను ఉద్దేశ్యముతో, తనకు సంపదలు కలిగింపనందులకు కుచేలుడు సంతసించెను. కంటిరా! కుచేలునిసంతృప్తి. కాని భగవంతునకు ఆయనయం దనుగ్రహము లేకపోలేదు. మార్గమున కుచేలుని రూపము మార్పు చెందెను. భార్య సేవకులతో వచ్చి, యాదరించి, భగవన్నిర్మితమగు గృహమునకు తీసికొని పోయెను. భక్తులయెడ కృష్ణునకుగల యాదరణమిట్టిది.

* సారసలోచనుడు, తామర రేకులవంటి కన్నులు గలవాడు దేవుడు.

* వనజభవుడు = బ్రహ్మ, వన = నీటియందు, జ = పుట్టినది; వనజము = నీటియందు పుట్టినది పద్మము, వనజమునుండి, భవుడు, పుట్టినవాడు, బ్రహ్మ. ఈయన సృష్టికర్త.

టీ. సుదతీ, ధనమును = వస్తువును, సంతతి = సంతానమును, (కుమారులు కుమారికలు మొదలైన వారు) కలిగిన = పొందియున్న, వనితల గని = స్త్రీలనుచూచి, ఎప్పుడున్, మనసునైన = మనస్సునందైనను, వగవకుము = విచారింపకుము; మంచిచెడుగులు = మంచియు, చెడ్డయును, వనజభవుడు = బ్రహ్మ, ఎట్లు = ఏవిధముగ, వ్రాసెన్ = వ్రాసియున్నాడో, అట్లు = వ్రాసినట్లుగ, కలుగును; కనుగొనుమా = చూడుమా.

తా. ఇతరుల భాగ్యమునుచూచి అసూయపడకుము. బ్రహ్మఎట్లు వ్రాసిన అట్లు తప్పక జరుగునని తెలిసికొనుము.

క. ఒరులకు కష్టము వచ్చిన
తరి వారల నాదరింపదగు మరి దానన్
పరమార్థము చేకుఱు నిను
ధర దయగల వనితయండ్రు తప్పకసుదతీ. 94

టీ. సుదతీ, ఒరులకు = ఇతరజనులకు, కష్టమువచ్చినతరి = కష్టము కలిగిన సమయమునందు, వారలన్ = ఆకష్టపడువారలను, ఆదరింపగాదగున్ = ఆదరించవలయును; మరి, దానన్ = అందుచే, పరమార్థము = పుణ్యము, చేకురు = కలుగును; ధరన్ = భూమియందు, నినున్ = నిన్ను, తప్పక, దయగల = దయగలిగినట్టి, వనిత = స్త్రీయని, యండ్రు = పిలుతురు.

తా. కష్టకాలమునవున్నవారలకు సహాయము చేసిన స్త్రీ పుణ్యముగట్టుకొనును. దయగల స్త్రీ అని ఆమెను అందరును పిలుతురు.

క. వికలాంగుల గని యెప్పుడు
నెకసక్కెము లాడగూడ దిదిదోసంబౌ
సకలేశుని మహిమకదా
యొకని వశమె మాన్పుకొనగ నుర్విని సుదతీ. 95

టీ. సుదతీ, వికలాంగులన్ = అంగవిహీనులగువారిని, (కుంటివారిని, గ్రుడ్డివారిని, కుష్ఠురోగులను) కని = చూచి, ఎప్పుడున్, ఎకసక్కెములు = మనమునకు నొప్పికలుగు మాటలను, ఆడకూడదు = పలుకరాదు; ఇది = ఇట్లు పలుకుట, దోసంబౌ = తప్పిదమగును; ఉర్విని = భూమియందు, మాన్పుకొనగన్ = లేకుండచేసికొనుట (అవయవహీనతను) ఒకనివశమౌ = ఒకనికి లోబడి యున్నదా? (కష్టములు వచ్చిన తమంత దామే రక్షించుకొనలేరు. కలుగజేయువాడు, రక్షించువాడు ఒకడు ఉన్నాడని తెలిసికొనుము). సకలేశుని = భగవంతుని; మహిమగదా = గొప్పతనముగదా!

తా. రోగిష్టులను, కుంటి, గ్రుడ్డి మొదలైన వారిని చూచి ఎకసెక్కింపరాదు. దయతో ఆదరించవలయును. కష్టసుఖములకు మనము కర్తలము కాము. అవంతయు దేవుని ఇష్టప్రకారము జరుగుచున్నది, మనము ఏమియు చేయలేము.

క. కీడొరులకైన గోరకు
మాడెడు మాటలను నెప్పుడశ్లీలంబుల్
కూడదు మునుపే పెద్దలు
చేడెరో శ్రుతులందు దెలియజెప్పిరి సుదతీ. 96

టీ. సుదతీ, ఒరులకైనన్ = ఇతరులకైనను, కీడు = అపకారము, కోరకుము; ఆడెడుమాటలను = చెప్పెడు మాటలయందు, (మాటలాడునపుడు) ఎప్పుడు, అశ్లీలంబుల్ = అశుభ, (అమంగళపు) పలుకులును, కూడదు = తగదు; చేడెరో = ఓ స్త్రీ, మునుపె = పూర్వమె; శ్రుతులందు = వేదశాస్త్రములయందు, పెద్దలు, తెలియన్ = తెలియునట్లు, చెప్పిరి.

తా. ఒకరికి కీడు రాకోరుటయును, అమంగళపు పలుకులు పలుకుటయును కూడదు. ఈ నీతిని పెద్దలు శాస్త్రమునందు చెప్పిరి.

క. కలదానవైన బీదల
పలువిధముల నాదరింప భాగ్యము జగతిన్
గల సంపదలను వెంటను
బాలతిగొ గొనిపోవరెవరు పొందుగ సుదతీ. 97

టీ. సుదతీ, జగతిన్ = భూమియందు, కలదానవైనన్ = డబ్బున్నదానవైనను, బీదల = డబ్బులేని వారిని, పలువిధములన్ = అనేక విధముల ఆదరింపన్ = సేవించుట, మర్యాదచేయుట, భాగ్యము = తగును; పొలతిగొ = ఓ స్త్రీ, కల సంపదలను = కలిగిన భాగ్యములను, ఎవరు, పొందుగన్ = భద్రముగ, వెంటను = తమ వెంటను, కొనిపోవరు = తీసికొని వెళ్ళరు.

తా. డబ్బుగలవారు తప్పక లేనివారికి సహాయము చేయవలయును; చచ్చిన తరువాత డబ్బుకూడ వెంట వెళ్ళదు. మంచి చెడ్డలే నిలుచును.

క. నీయింటికి భోజనమున
కేయువతులనయిన బిలచితేని ప్రియముతో
వేయి విధంబుల నీవే
యా యువతుల నాదరించు మవ్వాదు సుదతీ. 98

టీ. సుదతీ, భోజనమునకు, నీయింటికి, ఏయువతులనైనన్ = ఏ స్త్రీలనైనను, పిలచితేనిన్ = పిలచినయెడల, అప్వాడు = ఆపిలచినప్పుడు, ప్రియముతోన్ = ప్రేమతో, వేయివిధంబులన్ = అనేకరీతుల, నీవే = నీవు ఒక్కతెవే, ఆయువతులన్ = ఆస్త్రీలను, ఆదరించుము = మర్యాదచేయుము. (గౌరవింపుము.)

తా. ఎవరినైన భోజనమునకు పిలచిన నీవు ఒక్కతెవు శ్రద్ధతో గౌరవించి కనుగొనవలయును.

క. మందులచే బతివశ్యము
తొందరగా జేతువనెడి తొత్రివను కీడా

కొందరు మందిడి పతి దమ
ముందర గోల్పోయి రిలను మూర్ఖత సుదతీ. 99

టీ. సుదతీ, మందులచేన్ = ఔషధములచేత (వైద్యులు రోగులకు మందు లిచ్చెదరు.) పతిన్ = భర్తను, తొందరగాన్ = వేగముగ, వశ్యము = తనకు లోబడినవానిగ, చేతుర్ = చేతురు, అనెడి = చెప్పెడి, త్రోవను = మార్గము, కీడౌ = అపకారమగును; కొందరు = కొందరు స్త్రీలు, మూర్ఖతన్ = పట్టుదలచే, మందిడి = తమ భర్తలకు మందుపెట్టి, పతిన్ = భర్తను, తమముందరన్ = తమ ఎదుటనే, ఇలన్ = భూమియందు, గోల్పోయిరి = పోగొట్టుకొనిరి.

తా. మందుపెట్టి త్వరలో భర్తను లోబరచుకొందునని స్త్రీ చెప్పుటమంచిదికాదు. ఏలయన, అనేకమంది తమ భర్తలకు మందుపెట్టి తమ ఎదుట భర్తలను చంపుకొనిరి.

క. సంతతిచేతను వంశం
బంతయు నంతరము లేక ననయము నిలుచున్
సంతతికీవె నిదానము
సంతతమును దెలియుమమ్మ చక్కఁగ సుదతీ. 100

టీ. సుదతీ; సంతతిచేతను = సంతానముచేతనే, వంశంబంతయును = తాతతండ్రుల పరంపర, అనయము = ఎల్లప్పుడు, అంతరము = ఎడతెంపులేక, నిలుచున్ = నిలుచును; సంతతికి = సంతానము కలుగుటకు, ఈవె = నీవే, నిదానము = ఉదాహరణము, కారణము; చక్కఁగన్, సంతతమును = ఎల్లప్పుడును, తెలియుమమ్మ = తెలిసికొనవలెను.

తా. (మగ) సంతానముండిన వంశము పాడుగాక నిలుచును. అట్టి సంతానము కలుగుటకు స్త్రీ మూలాధారమై యున్నది. ప్రతి ఆడుది ఈ విషయము తెలిసికొన వలయును.

క. పరుల పయిన్ వరులపయిన్
దిరముగ కోపంబుబూని తిట్టుచెప్పుడు నో
రెరుగని పసిపిల్లల నొడ
లెరుగక మోదకుము పిదపనెంచెదు సుదతీ. 101

టీ. సుదతీ, పరులపయిన్ = ఇతరులమీదను, వరులపయిన్ = భర్తలపైనను, తిరముగన్ = స్థిరముగ, కోపంబుబూని = కోపముచే, ఎపుడున్, తిట్టుచు, ఒడలెరుగక = మంచిచెడ్డలు తెలిసికొనజాలక, ఒళ్ళెరుగక, నోరెరుగని = నోరుతెరచి తమపాట్లను చెప్పుకొనలేని, పసిపిల్లలను = చంటిబిడ్డలను, మోదకుము = కొట్టకుము, దండింపకుము; పిదపన్ = అటుతర్వాత, ఎంచెదు = విచారించెదవు? (ఎందుకు కొట్టితిమి అనివిచారించెదవు.)

తా. ఇతరులపైనను, తమభర్తయందుండు కోపము చేతను, ఒళ్ళు తెలియక స్త్రీ తనపసిబిడ్డను చావగొట్టి, క్షణకాలమునకు తిరిగి (కోపము తగ్గినతరువాత) కారణము లేనిదే ఎందుకు కొట్టితిమి అని ఏడ్చును.

క. చెడునడత గలిగి మెలగుచు
యువతులు కొందరిలలోన భర్తలతోడన్
బుడుతల మీదను వట్టిడి
వడిబొంకుదురదియె జెఱచువారిని సుదతీ. 102

టీ. సుదతీ, ఇలలోనన్ = భూమియందు, యువతులుకొందరు = స్త్రీలు కొందరు, చెడునడత గలిగి = అవివేకులై, అజ్ఞానులై, మెలగుచు = తిరుగుచు, భర్తలతోడన్ = తమభర్తలతో, వడి = త్వరగ, వివేకము లేక = తెలివిలేక, బుడుతలమీదన్ = పసిపిల్లలమీద, వట్టిడి = వట్టుబెట్టుకొని, బొంకుదురు = అబద్ధము లాడెదరు; వారిని = అట్టి స్త్రీలను; అదియె = అట్లు వట్టుపెట్టుకొనుటె, చెఱచున్ = పాడుచేయును. (నాశము చేయును.)

తా. పెదునడతగల స్త్రీ తనబిడ్డమీద నట్టుబెట్టుకొని భర్తను మోసము చేసినను, ఆనట్టుయొక్క ఫలితమును వెంటనే పొందును.

క. తిట్టకు పిల్లల నెప్పుడును
కొట్టకు మేతరిని నీదు కోపముకొలదిన్
అట్టులయిన నీయాజ్ఞను
గట్టిగ జేకొనరు కల్లగాదిది సుదతీ. 103

టీ. సుదతీ, పిల్లలను, ఎపుడున్, తిట్టకు; నీదు కోపముకొలదిన్ = నీయొక్క కోపమునంతటిని చూపించుచు, ఏతరిని = ఏసమయమందును, కొట్టకుము; (కొలది = పరిమాణము) అట్టులయిన = ఎప్పుడును కొట్టుచు తిట్టుచు ఉండిన యెడల, నీయాజ్ఞను = నీయొక్క ఉత్తరువును (నీమాటను) గట్టిగన్ = శ్రద్ధగ, చేకొనరు = తీసికొనరు, ఇది = వినకుండుట కల్లగాదు = అబద్ధము కాదు; నిజము.

క. సంతతిపై తల్లికి మఱి
యంతయొదయ లేని యెడల నేవిధి పెరుగున్
జంతువుల నెల్ల జూడవె
చెంతను దా బిల్లజేర్చి మెలగుట సుదతీ. 104

టీ. సుదతీ, సంతతిపై = తనపిల్లలమీద, మఱి, ఎంతయుదయ లేని యెడల = కనికరము ఎంతమాత్రము లేనియెడల, ఏవిధిన్ = ఏరీతిగ, పెరుగున్ = పెరుగును? జంతువుల నెల్లన్ = జంతువుల అన్నింటిని, తాన్ = తాను, (జంతువు) పిల్లజేర్చి = తనపిల్లను దగ్గరకు తీసికొని, మెలగుట = సంచరించుట, చూడవె = చూస్తున్నాము.

తా. తల్లికి తన పిల్లలపై ప్రేమ లేకపోయిన వారెట్లు పెరుగుదురు? జంతువులుగూడ తమ పిల్లలను వెంటబెట్టుకొని తిరుగుట మనము చూచుచున్నాము. వాటివలె మనుష్యులును ప్రేమకలిగి పిల్లలను పోషింపవలయును.

క. మాటలు వచ్చిన పిల్లల
మాటలచే దెలుపవలయు మరి కసరకు నీ
మాట వినునట్లు నేర్పుము
మాటికి మాటికిని నాజ్ఞ మార్చకు సుదతీ. 105

టీ. సుదతీ, మాటలువచ్చిన పిల్లల = మాటలాడనేర్చిన పిల్లలను, మాటలచే = మాటలచేతనే, తెలుపవలయుఁగా, మరి, కసరకు = కోపించకుము; నీమాట = నీవు చెప్పుమాటను, వినునట్లు నేర్పుము = నీమాటవిని చేయునట్లు నేర్పవలయును; ఆజ్ఞ = ఉత్తరువును, మాటికిమాటికిని = ప్రతినిమిషము నను, మార్చకు = మార్పుచేయకుము.

తా. మాటలువచ్చిన పిల్లలకు నెమ్మదిగ మాటలచేతనె సమాధానపరుపవలయును. వారిని కోపించరాదు. నీవు చెప్పిన మాటదాటక ఉండునట్లు తయారుచేయవలయును. అనేకపనులు ఒక్కసమయమునసె చెప్పరాదు.

క. తల్లుల గుణదోషంబులు
పిల్లలకును నబ్బుఁగాన బిగ్గరగా నీ
పిల్లలముందర నరువకు
కల్లలు బలుకకుము మెలగు ఘనముగ సుదతీ. 106

టీ. సుదతీ, తల్లుల = తల్లులయొక్క, గుణదోషంబులు = చెడుగుణములు (గుణములయొక్క ఫలములు) అనగా మంచిచెడుగుణములు, పిల్లలకును, అబ్బున్ = కలుగును; కావన్ = కాబట్టి, నీపిల్లల ముందరన్ = నీపిల్లల ఎదుట, బిగ్గరగా = గొంతుకపగులు నట్లుగ, నరువకు = కేకలువేయకుము; (స్త్రీలుబిగ్గరగ నరువక నెమ్మదిగ మాట్లాడవలయును.) కల్లలన్ = అబద్ధములను, పలుకకుము, ఘనముగ = గొప్పతనముగ, మెలగుము = నడచుకొనుము.

తా. తల్లుల గుణములు పిల్లలకు కలుగును. కావున పిల్లలెదుట అరచుట, అబద్ధమాడుట మొదలైన చెడుపనులను తల్లులు చేయరాదు.

క. జనకుం డాజ్ఞను మీరిన
తనయుని దండించునట్టి తఱి నడ్డముగా
మునికొనిపోవకు మెపుడును భువి
గని గనన ట్లున్న మేలుగద భువి సుదతీ. 107

టీ. సుదతీ, భువిన్=భూమియందు, జనకుండు=తండ్రి, ఆజ్ఞను=మాటను, ఉత్తరువును, మీరిన=దాటిన, తనయుని=కుమారుని, దండించునట్టితఱి=శిక్షించు సమయమున, ఎప్పుడును, అడ్డముగా=తండ్రి కుమారుని మధ్యగ, మునికొని=ముందుపెట్టుకొని, వెనకేసికొని, పోవకుము=పోవలదు; భువిన్, కని=గాంచియును, కననట్లు=చూడనట్లు, ఉన్నన్=ఉన్నయెడల, మేలుగదా=మంచిదిగదా (మంచిది).

తా. తప్పుచేసిన తనయుని దండించునపుడు ప్రేమచే తల్లి అడ్డము వెళ్ళరాదు. గాంచియు చూడనట్లుండవలెను. అట్లు ఊరకుండుటమంచిది.

క. గారాబముచే బసి వా
రూరక నేడ్చెదరు వారి నూరార్చుటకై
కోరిన వస్తువు లిడకుము
వారలకిట్టి యలవాటు వలదిల సుదతీ. 108

టీ. సుదతీ, గారాబముచే=ముద్దుగా పెంచుటచే, పసివారు=చిన్నపిల్లలు, ఊరకన్=ఊరకనె, ఏడ్చెదరు=దుఃఖించెదరు; వారిన్=అట్లు ఏడ్చువారిని, ఊరార్చుటకై=మాన్పించుటకు, కోరిన వస్తువుల్=పిల్లలు కావలయునని చెప్పిన వాటిని, ఇడకుము=ఇవ్వకుము; ఇలన్=భూమియందు, వారలకు=ఆ చంటిపిల్లలకు, ఇట్టి యలవాటు=కోరినవి ఇచ్చు ఆచారము, వలదు=కూడదు.

తా. గారాబముచే పిల్లలు ఏడ్చిన వారిని మాన్పుటకును వారికి కావలసిన వస్తువులిచ్చి ఊరకుండు లాగున చేయుట తప్పు. ఇది చెడు అలవాటు. ఇతర వస్తువులు ఇచ్చి మాన్పవలయును.

క. చలికాలంబున బిడ్డల
వలువలు లేకుండ దిరుగ వద్దని నీవే
తెలిపి వెస వానిదొడుగుము
చలికి దిరుగ జబ్బు పడుట సత్యము సుదతీ. 109

టీ. సుదతీ, చలికాలంబున = చలివేయునప్పుడు, శీతకాలమున, వలువలు = బట్టలు, లేకుండ = తొడుగక, నీవు, బిడ్డలన్ = పిల్లలను, తిరుగవద్దని, తెలిపి = చెప్పి, వెస = తొందరగ, వాని = ఆబట్టలను, తొడుగుము = తొడుగవలసినది; బాలురు, చలికి దిరుగన్ = శీతగాలియందు తిరిగిన, జబ్బుపడుట = రోగి యగుట, సత్యము = నిజము.

తా. చలికాలమందు పిల్లలకు చక్కగ నేర్పి శీతగాలిలో తిరుగనీయక బట్టలు (చొక్కా, లాగూలను) తొడుగ వలెను. లేనిచో నిజముగ జబ్బుచేయునని నమ్మవలెను.

క. నీ పిల్లలతో నాడుట
కే పిల్లలుగాని యింటికేతెంచినచో
కోపించకు పరులిండ్లకు
నీపిల్లలు పోరె యాడ నిరతము సుదతీ. 110

టీ. సుదతీ, యింటికి, నీపిల్లలతోన్ = నీపిల్లకాయలతో, ఆడుటకు = ఆడుకొనుటకు, ఏ పిల్లలుగాని = ఎవరిపిల్లలైనను, ఏతెంచినచో = వచ్చిన యెడల, కోపించకు = కోపముచేయవద్దు; నిరతము = ఎల్లప్పుడు, నీపిల్లలు, పరులిండ్లకు = ఇతరుల ఇళ్ళకు, ఆడన్ = ఆడుటకు, పోరె = పోరా? (వెళ్ళుదురు).

తా. ఇంటికి పిల్లలతో ఆడుకొనుటకు వచ్చిన పిల్లలను కోపము చేయరాదు. ఏలయన తన పిల్లలు కూడ తరుచు ఇతరుల ఇళ్లకు ఆడుటకు వెళ్ళరా?

క. పతికై నను నీకైనను
సతతంబును నీదుముద్దు సంతతికైనన్
క్షితి జాడ్యమైన నౌషధ
మతిరయమున దగును సోదు *లడుగకు సుదతీ. 111

టీ. సుదతీ, పతికైనను = భర్తకైనను, నీకైనను = నీకు అయినను, నీదు = నీయొక్క, ముద్దుసంతతికైనన్ = యముంగు పిల్లలకయినను సతతంబున్ = ఎల్లప్పుడు, క్షితిన్ = భూమియందు, జాడ్యమైన = రోగము వచ్చిన యెడల, అతిరయమునన్ = మిక్కిలి వేగముగ, ఔషధము = మందు, తగును; సోదులడుగకు = సోదులు అడుగకుము.

తా. ఇంటిలో ఎవరికి జబ్బుచేసినను మందులను ఇయ్యవలయునే కాని సోదులు అడుగరాదు.

క. తడిబట్టగట్టి నిరతము
మడిమడియని మధ్యమధ్య మరల తడుపుచున్
తడబడి వంటంజేయుట
పడతిరో సుఖశౌచములకు భంగము సుదతీ. 112

టీ. సుదతీ, పడతిరో = ఓబాలా, నిరతము = ఎల్లప్పుడును, మడి మడి యని = మడియని, తడిబట్టగట్టి = తడిబట్టకట్టుకొని, మధ్యమధ్య = అప్పుడప్పుడు, మరల, తడుపుచున్ = తడుపుచు, తడబడి = తొందరపడి, (కాళ్ళువిరుగదొక్కుకొని) వంటంజేయుట = వంటచేయుట, సుఖశౌచములకు = సుఖమునకును, శుచిత్వమునకును, భంగము = నష్టము.

* సోదులు:—సామాన్యముగ మంచి చెడుగుల దెలిసికొనుటకై ఎఱుకల సోదులడిగెదరు.

తా. తడిబట్టలు కట్టుకొని తడబడి వంటలు చేయుచు, మడిమడి అనుచు మధ్యమధ్య బట్టలు తడుపుచు ఉండిన జబ్బుచేయును. సుఖమువ తును, శుభ్రతకును భంగము కలుగును.

క. నారులు సాహసిను లనెడి
పేరును చిత్రాంగినిలిపి బేలై చెడగా
*సారంగధరుని చరితము
మీరు జదువుపాటయయ్యె మేదిని సుదతీ. 113

టీ. సుదతీ, నారులు = స్త్రీలు, సాహసినులనెడి = సాహసముగల వారని చెప్పునట్టి, పేరును = వాడుకను, నిలిపి = నిలువబెట్టి. చిత్రాంగి, బేలై చెడగా = నిందపడగా, సారంగధరుని చరిత్రము = సారంగధరుని కథ, మేదిని = భూమియందు, మీరు, చదువుపాటయయ్యె = చదివెడు పాటఅయినది.

తా. స్త్రీలు సాహసముగలవారను పేరును చిత్రాంగి శాశ్వతముగ నిలిపినది. అట్టి సారంగధరుని చరిత్రమును మీరు పాటగాపాడుచున్నారు.

---

* సారంగధరుని చరిత్ర:—రాజరాజనరేంద్రుని రాజధాని రాజమహేంద్రవరము. సారంగధరుడు రాజరాజనరేంద్రుని కుమారుడు. చిత్రాంగిని తన కుమారునకు పెండ్లిచేయుటకు తీసికొని వచ్చెను. కాని ముసలివాడైనను రాజు ఆమెను ప్రేమించి, పెండ్లియాడెను. చిత్రాంగి కంతగా నిష్టములేదు. ఒకానొకప్పుడు సారంగధరునిపావురము చిత్రాంగి నగరుపై వ్రాలెను దానిని తెచ్చుటకు సారంగధరుడు పినతల్లి మేడకు పోయెను. చిత్రాంగి అనేక విధముల రాజకుమారుని బ్రతిమాలుకొనెను. అతని కిష్టము లేదు. రాజువచ్చువేళ నతిక్రమింప, కుమారుడు వెడలెను. తనిపోని నేరములా కుమారునిపై మోపి చిత్రాంగి రాజుతో చెప్పెను. రాజు ఆమాటలు నమ్మి సారంగధరుని శిక్షించెను. 'చిత్రాంగి ఈవిధముగ సాహసురా' లని పించుకొనెను.

క. నీతులు నేరిచికొందరు
భూతలమున గఱపుచుంద్రు బుద్ధులొరులకున్
చేతలుకడు నింద్యములగు
ఖ్యాతిగ నాచరణయుండ గాదగు సుదతీ. 114

టీ. సుదతీ, భూతలమునన్ = భూమియందు, కొందరు, నీతులు నేరిచి = అనేక మంచివిషయములను తెలిసికొని, ఒరులకున్ = ఇతరులకు, బుద్ధులు = నీతులు, గఱపుచు = నేర్పుచు, ఉంద్రు = ఉందురు, (వారి) చేతలు = చేయుపనులు, (అట్టినీతులు నేర్పువారుచేయు పనులు) కడు = మిక్కిలి, నింద్యములగు = నిందింపదగినవి; ఖ్యాతిగన్ = కీర్తి కలుగు లాగున, ఆచరణ యుండ గాదగున్ = ఆచారమునందుంచవలయును. (తాము ను ఎల్లప్పుడు ఆనీతిమార్గముల నే అనుసరించవలయును.)

తా. నీతులు ఇతరులకు చెప్పుదురు. కాని ఆచెప్పువారు ఆచరణ యందుంచలేరు. వారు ఆచరణలో పెట్టిన ఇతరులకు చెప్పనవసరములేకుం డగనే మార్గమును చూపినవారలగుదురు.

క. క్షమనెంతకష్టమైనను
తమనాథుని తోడనుండ దగును తరుణికిన్
*దమయంతిచంద్రమతియును
నమితయశము వడసిరిందు వనయము సుదతీ. 115

* దమయంతి:—విదర్భదేశరాజగు భీష్మునికుమార్తె. ఈమెభర్త నలమహారాజు, తమ్మునిచే జూదమందు ఓడింపబడి అడవులపాలాయెను. దమయంతి నలుని వెంబడించెను. ఆమెకష్టమును చూడలేక నలుడు అర్థరాత్రమున ఆమెతో చెప్పకయే వెడలిపోయెను. ఋతుపర్ణుని కొలువుచేరెను. మేల్కొనిన దమయంతి భర్తనుగానక, విలపించిఎట్టకేలకు

టీ. సుదతీ, ఓర్మిన్ = ఓర్పుచే, ఎంతకష్టమైనను = ఓర్పుటకు కష్టమైనను, తరుణికిన్ = స్త్రీకి, తన నాథునితోన్ = తన భర్తతో డనె, ఉండఁదగును = ఉండుట చెల్లును; అనయము = ఎప్పుడును, ఇందు = భూమి యందు, దమయంతి, * చంద్రమతి, అమిత = మిక్కిలి, యశము = కీర్తి, గౌరవము, గొప్పతనమును, వడసిరి = పొందిరి.

తా. ఎంత కష్టకాలమునందైనను స్త్రీ భర్తను వదలరాదు. దమయంతీ చంద్రమతులు తమ భర్తలెంత కష్టములలో నున్నను, వారిని వదలిపెట్టక కీర్తి పొందిరి.

క. సూరిజన వినుత యశుఁడగు
సూరి శ్రీసుబ్బరాయ సుజ్ఞానికి నే
గూరిమి పుత్రుఁడ కృష్ణయ
శారద దయను నుడివితిని శతకము సుదతీ. 116

తన పినతల్లి నగరముచేరి సైరంధ్రివేషంబున నుండెను. భీముడు కుమార్తెను అల్లుని వెదకించెను. కుమార్తెవచ్చినతరువాత ద్వితీయ స్వయంవరము చాటింప నలుడును అచ్చోటికి పోయెను. తెలిసికొనిన పిమ్మట, భార్యాభర్త అన్యోన్యముగ ఉండి కాలము సుఖముగ గడపిరి. పూర్వపు ఐశ్వర్యమును పొందిరి.

* చంద్రమతి:—ఇక్ష్వాకువంశపురాణి. శ్రీ సత్య హరిశ్చంద్రుని భార్య. రాజు విశ్వామిత్రునకు (సప్తమహర్షులలో నొకడు. కశ్యపుడు, అత్రి, భరద్వాజుడు, విశ్వామిత్రుడు, గౌతముడు, జమదగ్ని, వసిష్ఠుడు) రాజ్యము ధారవోసి ముని ఋణంబులకై అగణ్యములగు పోవలసివచ్చెను. చంద్రమతి రాజు ననుసరించెను. అనేక కష్టములను పొంది మునిచేపొగడబడినవారలై క్రమ్మర రాజ్యమును గైకొనిరి.

టీ. సుదతీ, సూరిజన=పండితులలో, వినుత=పొగడదగు, యశుడగు=కీర్తివంతుడగు, సూరి శ్రీసుబ్బరాయ, సు=మంచి, జ్ఞానికి=వేత్తడ, నేఁ=నేను. కూరిమిపుత్రుడ=యనుఁగు కుమారుఁడను, కృష్ణయ్య; శారదదయను=శారదాదేవి కటాక్షముచే, శతకము, నుడివితిఁ=చెప్పితిని.

తా. పండితులలో పొగడుటకు తగిన కీర్తివంతులగు శ్రీ సూరి సుబ్బారాయుని కుమారుడగు కృష్ణయ్యను శ్రీ శారదాదేవి దయవలన ‘ఈసుదతీ సునీతి’ శతకమును రచించితిని.

టీకాతాత్పర్యసహితము

సంపూర్ణము.

